

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető
minden közlemény
a szerkesztőséghez Nyomtató
utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek
s a lap megrendelésére és
szétküldésére vonatkozó összes
megkeresések Karai Sándor
tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.)
intézendők.

Téli esték.

*Nincs már virág a rózsafákon,
Nem melegszünk a napsugáron.
Eltűnt a fény, melyeddig biztatott;
Halott a természet, halott!*

*Jer téli esték lámpafénye,
Tanítgass minket bölcseségre.
Vésd a szívünkbe hogy árván,
[magunk :
Gyámoltalan semmik vagyunk!*

*Óh emberélet, hulló rózsza,
Intőjel ez a koporsóra!
Elhagy a meleg, el a napsugár,
Neked se lesz örökre nyár.*

*Emeld fel ahhoz a szívünket,
Ki hogyha fogja a kezünket:
Télben, viharban járunk egyazon
Mosolygós, rózsás utakon!*

*Te benned óh Uram, s te véled
A napsugár, a fény, az élet!
— Azért küldöd ugy-e csak a telet:
Hogy menjünk Hozzád közelebb!!*

Szabolcska Mihály.

Extra legem.

Motto: *„A szél ahová akar fújni, fú és annak zúgását hallod, de nem tudod honnét jő és hová megyen: Így vagyon minden, aki szent Lélektől születetik.“* (Ján. 3, 8.)

Nikodémus példája jut eszembe. A zsidó főtanácsnak ez a tagja önkéntelenül is érezte, hogy az a sok cifra törvény és ennek alapján felépülő szertartás nem elég, s elment titkon a Mesterhez . . . éjjel.

Alig lehet manapság az embernek egyházi lapot a kezébe venni, hogy ne a zsinattal volna tele. Helyes, nincs ellene kifogásom, annak az ideje van. És aztán féltő aggálylyal kísérjük minden lépését: mi lesz, hogy változtatják majd meg az atyák a világ képét körülöttünk? Kicsinytől fogva nagyig tőle várják a gyülekezetek az üdvös reformok egész sorát; van várni-valója a papoknak, tanároknak, tanítóknak stb.

Milyen bizonytalan járású, epigon kort is értünk mi. A keresztyén személyi öntudattal ellentétben mindent csak felülről várunk; talán a tagok, amelyeknek ugyanazon fejök van t. i. a Krisztus, öntudatos mozgást nem is tudnának végezni?! Mert tisztelem én azt a zsinatot, de a keresztyén élet tulajdonképpen annak keretén kívül esik és törvények közé szoríttatni magát nem engedi. Régebben átjárták és felrázták

a hatalmas gondolatok a világot s azután ültek össze a bölcsek tanácskozni, zsinatozni. Most ellenkezőleg volna: zsinat nélkül nulla salus?

A zsinat időről-időre a ker. élet szükségelte normákat megalkotja, de magának ennek a ker. életnek mennie kell a fejlődés útján előre. Mint karakteristikus vonást említem meg, hogy a régebbi zsinatok tagjai a ker. élet mélyeire hatoló tudósok, vagy világiak voltak. Manapság igen sok esetben ez hátrányául szolgál valakinek. Pedig azzal a Nikodémussal együtt érezni kellene, hogy a törvény önmagában nem elégít ki; hogy a törvény tudása rideg, száraz és határozhat az a zsinat akármit és megfeszítheti a vállát és törhet előre: ha egy hatalmas, a nép minden rétegébe behatoló református élet nem áll a háta mögött, minden törekvése siker nélkül marad.

Hiszen élünk — mondják — szeretném én látni, az én hivemből hogy csinálnának pápistát stb. Olesó időnek hasztalan soka — mondaná rá Arany. Mégis panaszkodnak a klerikalizmus uralmáról, mert ott van az élet, mert annak sodra ragad el bennünket is. És én bizony hiszem: az, ami diadalra juttat bennünket, nem a törvényben, hanem a törvényen kívül van.

No, Atyámfiai, férfiak! mit cselekedjünk! Azt, amit Nikodémus tett. Menjünk el a Mes-

TÁRCA.

Papmarasztás Debrecenben.

Ismeretes az a küzdelem, melyet a papmarasztás eltörlése mellett a papság a XIX. század első felében kifejtett, s a mely a papmarasztás eltörlésére vezetett. Evente rendszeren dec. 26-ikán a városházán, majd külön consistoriumok alakulása után a consistoriumban tartott gyűlésen megbeszélték, hogy van-e valakinek a lelkész ellen kifogása. Kivételesen néhol azt is megtették, hogy a lelkészt nem marasztották, a mi nem jelentette azt, hogy nem tekintik többé lelkésznek, de tényleg sok kellemetlenséget okoztak vele a nem marasztott lelkésznek. Legtöbb esetben a marasztás megtörtént, de a marasztást a lelkésznek hírül vivő deputatio a lelkésznek különösen a predikálásra vonatkozó több kifogást adott tudára, aki a jegyzőkönyvek tanúsága szerint kénytelen-kelletlen ígérte „hibáinak“ elhagyását.

Az is megesett, hogy a papmarasztás körül nézeteltérések merültek fel, melyeket a „papmarasztónak“ nevezett nagy bottal is igyekeztek a hivek egymás közt kiegyenlíteni.

A papmarasztás intézménye, úgy amint Debrecenben eszközölték, nem megszegyenítés volt, hanem megtisztelő régi szokás, mely csak visszaélés és emberi gyarlóság folytán lett sok visszaélés forrásává.

Itt közlöm bizonyoságul azt a marasztó levelet,

melyet a debreceni consistorium 1839. dec. 26-án Budai Ezsaiáshoz intézett:

Főtiszteletű Szuperintendens Ur! Szívünkben sajnálván, hogy Főtiszteletű Szuperintendens Urat tartós gyengeségei gátolják azon munkásságot és hivatalbeli buzgóságot kifejtetni, mely Főtiszteletű Szuperintendens Urnak, míg ereje engedte, egész élete folyását diszitette, egyebaránt bizonyossá tevén hogy érdeme iránt való tiszteletünk semmi körülmények között meghidegülni nem fog, magunkat sok boldog új esztendőnk kívánása mellett jó indulataiba ajánljuk.*

Ugyanakkor Szoboszlai Papp István lelkészt így marasztották:

Nagyfőtiszteletű esperes és generális nótárius Ur! Öröme és dicsekedése eklézsiánknak, hogy Nagytiszteletű Urat, mint predikátort birhatja, s midőn az isteni gondviselést kérjük, hogy a Nagytiszteletű Ur becses életét vallásunknak és eklézsiánknak javára még számos esztendőnkig tartsa meg, boldog új esztendőnk kívánása mellett magunkat jóindulataiba ajánlva, tisztelettel maradtunk stb.*

Már 1839. körül több eklézsiában sikerült a papmarasztást eltörlölni. Ez indította a debreceni consistoriumot arra, hogy jó példát adjon a kisebb eklézsiánknak, s határozata által még azon eklézsiákat is a papmarasztás eltörlésére indítsa, melyek ahhoz makacsul ragaszkodtak.

Ily előzmények után 1841. dec. 26. án a papmarasztó gyűlés lefolyása a következő volt:

* Debreceni egyháztanács j. k. 1839. dec. 26.

terhez. Ünnepejünk nagyok emlékét? mit bánom én; egyletezzünk? hogyne, ha jónak látszik. De különösen egyet. Azt a bibliát meg kell ismertetni mindenkivel, a sötétség ellenében — bibliai igazság — legerősebb fegyver a világosság. Bibliai hitben kell nevelni a gyermeket és ha a nagyok nem jönnek el templomainkba, találni kell alkalmat, hogy nekik a bibliát magyarázhatassuk, ha nappal nem, hát éjszaka t. i. téli estéken. S megfogja látni mindenki, hogy nagyon sok Nikodémus — keresztyén lesz. Megfogják látni az emberek, hogy a most fenn hirdetett liberalismus testvére és vérévé válik mindenkinek — a sötétség pedig reszketve oszlik szét a hig levegőben a világosság fuvaltatára.* Hiszen szégyen is volna, ha amazé lenne a diadal. És nem a törvény betűje által, hanem észrevétlen és öntudatlan megújul körülünk minden: A szél ahová akar túni, fű és annak zúgását hallod, de nem tudod honnét jö és hová megyen: Igy vagyon minden, aki szent Lélektől születetik.

Az idő a lejárt esztendővel megújul, vajjon a mi megújulásunk esztendeje lesz-e az új év? Mezőtúr.

Lic. Lencs Géza.

* Hogy milyen hatása van a bibliának a népre, s mi mindenről lehet annak magyarázata közben szó. arról másszor.

Segéd fő curátor Komlósi Dániel előadja, hogy a múlt évben feledegségből nem tartottak gyűlést dec. 26 án de annak oka, hogy a papok ellen semmi kifogások nem voltak „de most elnöki tisztének tartotta e célból gyűlést hirdetni és a világi előljárókat megkérdezni a felől, hogy midőn, amiben legkevésbé sincs oka kételkedni, mostani predikátoraink hivatalbeli buzgóságával és tiszta erkölcsi magaviseletével meg van elégedve, kívánja-e marasztási szándékát tiszteletes predikátor urakkal ez uttal is levél által közölni, vagy jobbnak látja némely hazabeli egyházkerületek példájára az évenkénti papmarasztással felhagyni, sértetlenül maradván azon a ref. vallás és a bevett kánonokban gyökerező jogai, hogy valamint predikátort hívni, ugy azt fontos okoknál fogva el is bocsátani, mint eddig, ugy ezután is szabadságában álljon. Bár ugyan ezen egyházi előljáróság a belső emberek marasztását régebben a maga kebeléből e végre évenként kinevezni szokott küldöttek, a közelebbi időkben pedig levél által mindenkor oly kiméllyel és az egyházi rend fontos hivatásához mérsékelt figyelemmel gyakorlotta is, hogy ezen marasztást azok, kikhez intézve volt, inkább megtiszteltetésnek mint hivatalok megaláztatásának vehették, gondolóra vévén mindaz által, hogy a marasztás gyakorlatának, ugy a mint némely kisebb eklézsiákban szokásban van, csakugyan van olyan árnyékdoldala, mely azon tisztelettel, melyben a vallás szolgáinak, hogy tanításaik hallgatóikra annál nagyobb hatással bírjanak, hivatásuk között állaniok kell, nem mindenkor egyeztethető és az egyházi rendre nézve sok kedvetlen-

A zsinat munkája.

I.

E lapnak mindnyájunk által tisztelt és sok jó reménységgel fogadott új szerkesztője felszólított, hogy tájékoztassam a közönséget a „zsinat dolgairól“, mert mint írja a felől „teljes homályban vagyunk.“ Felteszi előttem a kérdést: „Mi hát a mit eddig végeztek s mi, a mit szándékoztak?“

Az idézetknél semmi sem mutatja jobban azt, hogy a tizenegy ülést számláló első ülészek költségnél egyebet az egyetemes egyháznak nem okozott. Napi lapok, heti lapok tartották nyilván a zsinat tárgyalásait és ime a nagy közönségben még az éles szemű figyelők is homályban vannak az eredményre nézve. Nem is csoda, mert az előre nagy reform zsinatnak keresztelt zsinat első ülészaka oly fatális eredménytelenségben merült ki, hogy a kihúzott idő töltelékét naponta kapván a nagy közönség, mikor a végén az eredményre visszatekint, nem képes semmi érdemleges, semmi fontosabb alkotást felfedezni s szinte hitetlenséggel törli meg a szemét, hogy talán a napi közleményekből kimaradt valami, a mire azt lehetne mondani, hogy „végezte“ a zsinat. Ha egyik másik indítványra, a minek óvatlan pillanatban

ségek kufjeje, ezennel kívánván más kisebb eklézsiáknak is példát adni, az eddig évente szokásban volt papmarasztást a maga kebelében megszünteti, sértetlenül kívánván mindazáltal tartani előforduló esetekben a 14. és 19. kánonok értelmében a helvéci hitvallásu egyházakat illető jogait a predikátorok és más egyházi szolgák meghívásának és elbocsátásának, egyébiránt pedig e napot ugy mint karácsony második napját jövő évben is olyannak kívánván tekinteni, melyen több tárgyak között ezen egyházi gyűlés belső embereinek dolgairól is intézkedjen.**

Ugy látszik, hogy a nagyobb intelligenciával bíró consistoriumok egyrésztől tapintatosan gyakorolták a papmarasztás jogát, másrésztől pedig nem éltek állandóan e joggal.

Eredetét illetőleg valószínűnek tartom, hogy a XVI—XVII. századi viszonyok között természetesen fejlődött ki a papmarasztás abból az általános szokásból, hogy a lelkészeknek ugy szólván évről-évre való változása a papok marasztására vezetett, miből azután a nem marasztás szokása is kifejlődött. Voltak papok, kik 10—12, sőt több eklézsiában is töltöttek több vagy kevesebb időt. De már a XVIII-ik, s még inkább a XIX. században nagyon megváltoztak a viszonyok. A lelkészek helyváltoztatása egyre szörvényszerűbb jelenség lett, s ez a papmarasztás szokását amennyiben többször „nem marasztássá“, vagy „bizonyos feltételek alatt való marasztássá“ lett, igazságtalanná és megalázóvá tette.

Dr. Barcsa János.

* U. o. 1841. évi 79. p.

sikerült az „exclusiv“ törvénytervezetbe belopni magát, alkalmazhatnánk azt a kifejezést, hogy „végezte“ a zsinat; nyomban utána is tehetjük, hogy vagy feleslegest végzett vele, vagy jobb lett volna nem végeznie.

Tehát a reményben való nagy csalatkozás okozza a közönségben azt a feltevést, hogy a zsinat dolgairól homályban van. A közönség igen jól lát, mikor semmit sem lát; csak a faktumot nem itéli meg helyesen, hogy homály. Nem homály az, hanem átlátszó semmiség. A semmivel foglalkozni inkább a matematika dolga; a közéletben inkább a semminek az indokai érdekesek s annyival érdekesebbek, minél nagyobb erőfeszítéssel, munkával jutnak a meddő eredményre. Mert az eredmény semmisége sokszor nagyobb, kinosabb munkát bir előzményeül, mint a gazdagságtól duzzadó eredmény. Az ethikai alapon álló munkásnak sokkalta könnyebb s kellemesebb a föld gyomrából bányászni az ércet, mint közismeretű sikerrel falra borsót hányni. A mit a zsinatnak elenyésző kicsiny része végzett, azt ez a közismeretű siker határozza meg; a nagyobb rész pedig fal volt; ennek a firmamennek tevékenységével s fogékony-ságával. Nem csoda tehát ha az eredmény semmi sem lett, vagy a közvetett tájékozódók előtt: homály.

Hogy mit szándékoztunk mi végezni? ez a kérdés az, a miért a semmivel kapcsolatosan a tintát s nyomdafestéket fogyasztani érdemes és az a körülmény, hogy a zsinat első ülés-zsaka által felölelt munkakör, az egyházi adózás kérdése, még nem tárgyalatott le végleg, sőt a kulminációnál, a 282. §-nál fennakadt, mert ennek további tárgyalása a következő ülészsakra halasztatott. Van még tehát egy kis bágyadt pislogása a szertelen reménynek, a mely legalább a részleges siker jövőjébe egy-két bátortalan sugarat belop. Hátha azért akadt fenn a munka a punctum saliensnél, hogy az elméknek legyen ideje mérlegelni az előcsatározás motívumait s a döntő küzdelemben a megfontolt igazság jelszavával s átérzésével menni be s a már veszendőnek vélt eszmét új csoportosulással diadalra vinni? Gondolom, hogy az augurok öszszenevetnek a gyermekes remény e játszi optimismusán; de hát a fejlődő időnek, a szeszélyes formások között alakuló viszonyoknak ereje sok augurnak mosolyát fagyasztotta már meg.

Nekem nem szokásom a zászlónyel ketté törésénél sem feladni a reményt; ezért a zsinat semmit tevésétől el nem kedvetlenedve, az ott elhangzott okoskodások miatt nem bosszankodva, kialakult állásfoglalások által meg nem riasztatva, az ott felvetett ellenérvek által nem hogy meg-

győzve, de épen igazságomban megerősítve felveszem ismétlen az elejtett fonalat s próbálom egyházunk érdekében szöni tovább. Vajha a végén, majd mikor a zsinat újra összeül, többekkel találkoznom azonos értelemben, mint az elmúlt ülészsakon.

Megpróbálom először megvilágítani a múlt ülészsak meddőségének indokait, azután megerősíteni azokat az érveket, a melyek az egyházi adóreform eredményes és üdvös megalkotása elé gátat vetettek az elhangzott viták során.

Dr. Baltazár Desső.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

Krisztiáni Alajos (1874—1891.) kereskedelmi akadémiában működő rajztanár; a Kerület őt hívta fel (1874: 246. sz.) a gymnáziumban és t.-képzőben rajz órák adására, évi 400 frt. díj mellett; mikor a párhuzamos osztályok állítása miatt a tanórák emelkedtek, a díj 200 frtal nőtt (1878. óta.) Két év mulva (1880.) csak a tanítóképzőben működött mint óraadó, ott a szabadkézi és mértani rajzot és a távlatant heti 7 órán adta elő, haláláig 1891. (Julius). Hüvelyes-utcai 9. számú házban halt meg, melyet elődétől Kallós Kálmántól vásárolt meg. Igazgatói jelentés szerint „hü, munkás, művelt jellemes ember dicséretesen töltötte be hivatását.“

Illési Gyula (1879—1884.) Gymnasiumi igazgató Békési Gyula előterjesztésére a rajzoló mértan előadása halaszthatatlan, tanerőről kell gondoskodni heti 10 órán. (E. K. 1879: 222. sz.) Segéd tanáruul 800 frt fizetéssel Illési alkalmazást nyert (Ek. 1880. 237. sz.) Így vált külön a gymn. rajzitanítás a képezdétől. Később *Hosszu Lajos* (1889—1891.) okleveles rajztanár működött. A haladó újítás miatt négy párhuzamos osztály szervezésével állandó rajztanári szék állítását rendelte el a Kerület (1891. 318. és 322. sz.) s az első rendes és állandó rajztanári székre megválasztotta *Bosznai István* okleveles szakembert aki 1891/2-től kezdve működik rendes tanári fizetéssel, egyelőre a gymnasiumban 14, a t.-képzőben pedig (Krisztiáni halála után) 8 órát tanítván hetenként. A görög pótló tanfolyam rendezésével Bosznai teljesen a gymnasiumban foglaltatott el, más felől a t.-képzőben is 20 órára emelkedett a teendő, ez intézkedés maga után vonta a t. képző intézetben új rajztanári szék alakítását (lásd f. 89. l.) melyre *Bakos Tibor* választott meg: 1894. szept. 1-től kezdve. A 19-ik század végén két rajztanár működik. Mily haladás a Kiss Sámuel korához képest! A közös rajztanárság megszűnt, egy tanszékből kettő lett.

A régi rajzterom a homlok épület kelet északi szárnyán a felső emelet alacsony, homályos szobájában volt 1873-ig, a mikor az új épület elkészülésén, annak nyugat-északi szárnyán a 3-ik emeleten nyert tágas és világos szép helyiséget.

41. *A testgyakorlati tanítás kezdete tornatanároknak.*
A testgyakorlat tanításáról első intézkedés 1842-ben történt, mikor a kerület rendeletére Pap Károly és Pál Lajos 6-ik éves deákokat a testgyakorlat szemléleti megtanulása végett Gesztre külték ki, utjokra 150 v. frtot utalványozván ki. (G. T. 1842. 88. sz.) Szoboszlai István superintendens megkereső levelére Tisza Lajos, akkor főispáni helyettes, azon szép választ adta, hogy házi testgyakorlójába a testgyakorlat elemei megtanulása végett küldendő két ifjút örömmel fogadja s minden szükségesekkel elátandja. Egyszersmind felajánlott alapítványul, a főiskolában állítandó testgyakorló intézetre, ezer pengő forintot; mostani házi testgyakorló mestere Ballot Vilmos szerződési ideje 1844. május 1. telik le, ő alkalmaztassék aztán ott; vagy Berlinből kell hozatni képzett mestert (Levele 1842. jun. 29. kelt Geszten).

A szünidő alatt Geszten képzett *Pap Károly*, I. elemi I-ső, és *Pál Lajos*, I. elemi 2-ik osztály tanítóivá tétetvén, megbizattak 1842/3-ik tanévben (Nov. 1. kezdődött) a két elemi osztályban a testgyakorlat tanításával (Ek. jk. 1842: 167. sz. és tanárkari 1842: 149. sz.) folytatták a következő tanévben is mint köztanítók. Testgyakorlati eszközök készíttetésére és Váradról szállítására az első kiadás (volt benne egy matrác is) 1843-ban történt 91 p. frtban. Sőt a berendezés meg szemlélésére és útasítás adásra eljött Ballot Vilmos is, uti költsége megtérítve lett s jutalmi díjt is kapot 125 v. frt. A testgyakorlati szoba kippallóztatott (124 v. frt.)

Pap Károly eltávozásával *Pál Lajos* 1844/5. tanévről állandó tanítónak ajánkozott s magát tovább képezni ígérte. Az elemi osztálybeliek naponként egy-egy órát tornáztak, a résztvevők évi tandija 1 frt volt; a vasárnapi egy órán a szülők is megjelenhettek, hogy lássák gyermekeik előhaladását. (Tkari jk. 1845: 505. sz.) Pál Lajos 1845/6. első felére is felajánlta szolgálatát. A főiskolának módja nem lévén kiképzett állandó mester tartásra, meghagyatott Pálnak, hogy jövő tavaszig két kiváló ifjút a testgyakorlati alap mozgalmakra tanítson be, kik aztán a nagy szünidő alatt Pestre fognak küldetni magok tovább képzése végett. Sőt a vidéki tanítószágra menő ifjak (az u. n. paedagogicum seminarium növendékei, mint akkor neveztek) is tanulják a testgyakorlat elemeit, hogy kimenvén tanítóknak, ott kezdeményezhessék a testgyakorlat tanítását. Továbbá az elemi iskola minden növendéke díj nélkül részesüljön ily tanításban, csak ha a szülők „mesterségesebb mozgalmak” tanítását kívánják, azok fiai fizessék a tandíjt. (Ek. jk. 1845: 323. sz.) Pál fizetése 300 frt volt. Pál Lajos nem állandósíthatott kellő díjazással, (alap híján a tandíj nem lett volna elég a fedezésre), a királyi táblánál nyert hites jegyzői alkalmazást, 1846. év elején s megvált a főiskolától. Az első ideiglenes tanár Pál L. Kocsón (Komárom m.) született és 1836-ban iratkozott be deáknak, ide a budai iskolából jött, atyja János nemes volt.

Gecző Lajos, 2. éves deák, mint az eltávozott tanítónak legügyesebb segéde, végezte be az 1845 6. tanév 2. részét; szünidő alatt pesti testgyakorló póttanfolyamra felment, ez útra 100 frtot kapott. Igen szegény ifju lévén, érdemmel szolgálván: a Kenessei alapítványi ösztöndíjra (30 frt.) határozatlan időre felvétetett. Pesten tovább képezte magát és dicséretes bizonyítvánnyal jött haza 1846. novem-

berre, folytatta a tanítást, és hogy több ideje legyen, a francia nyelv és vegytan hallgatása alól felmentetett; mert az alsóbb osztályokban minden d. e. és délután egy-egy díjtalan órát adott. Új eszközök beszerzéséért is folyamodott.

Az 1845. évben megerősített iskolai Törvények pótlására, a mennyiben szükségesnek látja, szólított fel a tanári kar (akkori neve: oktató kar); és a testgyakorlatnak eddigénél nagyobb terjedelemben való eszközölhetésére. A javaslat 1847. Aprilban nyújtott be, következőkben: Az elemi I-IV. és az összefogott két polgári osztály köztanítási órái közé naponként fél-fél órányi testgyakorlati idő ékeltessék be, a hosszas ülési idő ellensúlyozására; ez időben az illető osztály köztanítói is jelen legyenek, hogy maguk is elsajátítsák a testgyakorlati vezénylest. idővel szükségök leend az előnyre vidéki tanítószágra idejében. Mindenik osztály külön-külön, más időben, és délelőtt részesüljön ez oktatásban, rendesen, és díj nélkül, (kötelezett tanítás eredete). Szerdán és szombaton délután az elemi oktatásnál „mesteri szabályok” szerinti testgyakorlati órákra bevett tanulók egy frt díjt fizessenek. (Tk. jk. 1847: 1186. sz.)

Az egyházkerület azonban az 1847. év téli felére beszüntette a testgyakorlati órákat (1847: 352. sz.) a körülmények miatt: részint Gecző Lajos betegeskedése, részint az anyagi forrás hiánya miatt. A bodpaládi születésű szegény ifju, kinek 1843. nov. 6-án történt diákká létesekor a beiratkozási és tan díj is elengedtetett volt, mint „testgyakorlász” — így is neveztetett a tanító akkor, pályafutását nálunk bevégezte.

A tornatanszék első alapját Tisza Lajos vetette volna meg ezer p. frt alapítványával. . . de a tőke befizetése elmaradt. Ez a körülmény is nyomasztólag hathatott. Midőn Balogh Péter n.-szalontai lelkes és esperes, mint helyettes superintendens, vezette az igazgatást, a Gazd. Tanács felkérte általa a Tisza-családot az alapítvány befizetésére. Azon választ kapta, hogy a feltétel nem teljesített. A tanács új felterjesztést tett, hogy Ballot Vilmost meg is hívták volt, de keveselvén a fizetést, nem fogadta el az állást; azóta azonban *Örcényi Vilmos* személyében, a kit 1850 ben választott a kerület a testgyakorlat és német nyelv tanárává, miután 5 Berlinben képesített, részben az alapító feltétele teljesedésbe ment. (Gazd. Tan. 1855: 271/2. sz.) Ez alapítvány soha sem folyt be. A helyett az elhalt főúr örökösei, apjuk nevére, más, új alapítványt tettek t. i. 3000 frtot a tápintézet javára.

A kísérletező kezdeményből, 1849. után, csakugyan állandó, sőt nagyobb nagyobb fejlődést vett főiskolánkban a tornatanítás.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencs
hittanár.

TANÜGY.

A községi iskolák és az ünnepek.

A községi iskolaszékek, valamint a községi iskolák tanítói és igazgató-tanítói részére a vallás és közoktatásügyi miniszterium 1902. okt. 21 én, 44246. szám alatt terjedelmes útasítást adott ki, mely 122

nyomtatott lapon tárgyalja mindazt, a mi a községi iskolaszék hatáskörére és a községi elemi iskolai rendtartásra vonatkozik.

Nem céloim most ezt bírálgatni, hiszen a közvélemény, a sajtó, a városok eléggé felzudultak ugyanis azon intézkedések ellen, amelyek a tételes törvényekkel ellenkeznek s így tulajdonképpen jogfosztást képeznek az egyes községekre nézve s talán kissé későn is volna foglalkozni egy oly ministeri rendelettel részletes bírálatban, a mely két év előtt jelent meg.

Csupán az útasítás 45. § át óhajtom kissé szelíztetni, mert ez protestáns egyházi életünkbe is mélyen belevág és mert ennek alkalmazására nézve nálunk Nagybányán igen érdekes nézeteltérés merült föl.

E szakasz szerint az iskolai ünnepek következők:

1. Őfelsége nevenapja. 2. Nov. 19. Erzsébet királyné gyászünnep. 3. Apr. 11. 4. Május 2. ezredévi emlékűnnep. 5. Jun. 8. a koronázás évfordulója.

Kisebb szünnapok még a vasárnap, az egy nappól álló ünnepnapok.

Ezután felsorolja a § a sátoros ünnepek hosszabb szünidejének terjedelmét, melyhez nincs szavunk.

Ilyen lényeges dolog azonban az, a mi most következik a szakasz utolsó bekezdésében s azért egész terjedelmében szóról-szóra közlöm, hangzik ez a részlet ekkép:

„Az egyes felekezeteknek egyházi ünnepnapjain az iskolaszék azon napokra, melyeket a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter rendeletileg, mint iskolai szünnapot igénylő egyházi ünnepeket megjelölt, avagy az egyházi szokás szentesített, az illető felekezethez tartozó tanulóknak iskolai szünetet engedélyezhet a nélkül, hogy a más felekezetekhez tartozó gyermekekre nézve a tanítás szünetelne. Ha pedig az iskola növendékeinek 70%-a vagy ennél több az illető felekezethez tartozik, ez esetben az egész iskolának, illetve egész osztálynak szünetet engedélyezhet. A községi elemi iskolai tanító saját felekezete ünnepén is köteles tanítani; — kivételnek csak akkor lehet helye, ha osztályában a fennebbi rendelkezés szerint szünetet van.”

Ezen szakasz alapján Soltész Elemér kartársam nov. 1 én, (kedden) elment mint iskolaszéki tag, a helybeli, 15 tanerővel rendelkező községi iskolába látogatni és egyetlenegy tanítót sem talált ott. Ezt szóvá tette a legközelebbi iskolaszéki ülésen, s írásbeli beadványban is kérte, hogy az iskolaszék a 45. §. alapján hozzon határozatot és rendelje el, hogy a r. kath. egyház egy napos ünnepein a többi felekezetekhez tartozó gyermekek rendes tanításban részesüljenek, mert tény az, hogy az intézetbe ötféle vallású gyermek jár, s egyik egyház növendékei sem érik el még az 50%-ot sem, az iskolának 70%-ot adó felekezet tehát itt nem létező, a fent részletesen közölt pont szerint a tanítók tartoznak saját felekezetük ünnepén is tanítani és szünetet csak is azon vallásbeli növendékeknek adható, a kiknek éppen ünnepük van.

Elénk és itt-ott heves eszmecsere támadt ebből, a melyben felszínre került az „uralkodó vallás” kísértő réme is, mintha a hivatolt, igazságosan intézkedő szakasz nem vonatkoznék azokra, a kik az egyedül üdvözítő egyház hívei, mert hát ők mindig magasan elkülönítve állanak felettünk.

Különös epilógusa volt a dolognak az, hogy az iskolaszék a kérdést levette a napirendről, dacára annak, hogy az útasítás szövege szerint az iskolaszék „szünetet engedélyezhet” tehát, bármint értelmezze is valaki a szakaszt, az iskolaszéknek kötelessége ebben jobbra vagy balra dülő határozatot hozni.

Kötelességek fölött napirendre térni nem lehet. Ilyenformán a tanítók is azt mondhatják, hogy nem tanítanak, hanem napirendre térnek és minden tisztviselő napirendre tér, sokkal kellemesebb szórakozásokkal töltvén idejét.

Soltész kartársammal természetesen feljebb vitük a dolgot a szatmári kir. tanfelügyelőséghez, de ott is azt mondták, hogy az iskolaszéknek volt igaza, mert „az egy nappól álló ünnepnapok” kifejezés csak a r. kath. egyházra vonatkozik. Tehát ott is napi rendre tértek, a mennyiben az iskolaszék határozatra nem útasították.

Szerencsére vannak még felsőbb fórumok is és így kopogtatunk tovább a mi igazságunkkal, míg egyszer valahogy csak felülről is ki nem pattan az „uralkodó vallás” gyújtó szikrája.

Némely r. katolikusok üldözést látnak ebben is, mert nekik nem elég az, hogy az ő gyermekeik szabadon ünnepelhetnek saját vallásuk ünnepein, nekik teljes győzelem kell, hogy mi protestánsok is üljük meg a mindenszentek napját, vagy a Mária szeplőtlen fogantatását.

A községi pénzen — tehát minden felekezet adójából — fenntartott iskolában ezek szerint többféle mértékkel mérnek még mindig, s az a gyermek a kinek nincs ünnepe, kénytelen tétlenkedni, esetleg csavarogni a r. kath. ünnepeken, mert őt ezeken természetesen, nem viszik templomba.

Valóban az 1848. XX. t.-c. be nem tartása ellen ma is oly sok a panaszkodás, hogy még mindig elmondhatjuk: „Hol kezdjük, hol végezzük sérelmeink elősorolását

Révész János
ev. lelkész.

Zirzen Janka.

Dec. 30-án temették el a székes főváros által felajánlott diszsihelyre a legelső magyar tanítónőt, az önzetlenség és lelki nemesség megtestesülését. Zirzen Jankát, egy ország kegyelete kíséri sirjába a nemzeti nőnevelés uttörőjét és első szervezőjét, s virágokkal borított sirja arról beszél, hogy őt mindenki szerette, a ki ismerte. De a hervadó koszorúk mellett örök frissen fogják borítani hantját a hála virágai, melyek a magyar tanítónők szívéből fakadnak, kik szerencsések vagyunk elmondhatni, hogy ő tetőzte be magasabb tanítónői képzésünket, ő gondoskodott jövőnkéről, ő állott előttünk utólérhetetlen eszmény gyanánt, mikor elindultunk a legszebb pályára.

Emléke méltán szent a magyar tanítónők szívében!

Zirzen Janka élete a munka és szeretet története; — tanítás munkájáé és a nevelésben nyilvánuló szeretetébe, egyuttal bizonyosság is a mellett, hogy a gondviselés mindig megtalálja a maga emberét, ha nagy céljait akarja véghezvinni. Zirzen Janka a gondviselés embere volt, mely őt jelölte ki a fejlődni induló, eladdig elhanyagolt nemzeti nőnevelés megteremtőjének.

1824-ben született Jászberényben, Egerben és Budapesten tanult s már 16 éves korában magánnevelőintézetet nyitott szülővárosában. Majd a Madarassy, Steinnitzer és Eördögh családoknál működött mint házi nevelő, miglen a legnagyobb kultuszminiszter, Eötvös báró őt hívta el 1868-ban a budai tanítónőképzőintézet szervezésére és igazgatására. — 1872-ben Trefort miniszter a polg. isk. tanítónőképzőintézet szervezésével bízta meg s 1873-ban ennek igazgatójává is kinevezte. 1875-ben újabb elemi tanítónőképző nyílt meg Pesten a mai Andrássy-uton, s ezzel kapcsolták össze a polg. isk. tanítónőképzőt is. Ekkor vált meg Z. J. a budai képezdétől. Ez időtől kezdve az Andrássy-uti intézetben működött ott szervezve polg. majd felsőbb leányiskolát; áll. nevelőnőképzőintézetet a külföldről beözönlött magánnevelők kiszorítására; ezenkívül az igazgatása alatt álló intézet képesített munka — tornatanítónőnek és idegen — nyelv — mesternőknak.

E folytonos munkásságot úgy a Közvélemény mint a feletes hatóságok teljes mértékben elismerték. Az igazgatása alatt álló intézetek 8 kiállításon szerepeltek, 4 alkalommal a hon határain túl is hirdette a fejlődő magy. iskolák helyes módszerét. Erről elismerő okmányok és érmek tanuskodnak. 1877-ben a legelső magyar ember, a király, látogatásával szerencsételte a Zirzen Janka igazgatása alatt álló intézetet és legfelsőbb megalégedését nyilvánította a apasztaltak felett: 1879-ben pedig a koronás arany érdemkeresztel tüntette ki a kiváló tanítónőt.

1889-ben, ötven éves tanítónői jubileumán, növendékeitől a közokt. ügyi miniszterig mindenki a tisztelet és nagyrabecsülés nyilvánításával fordult feléje. E sorok írója mint növendék volt jelen ez ünnepen s hallotta Szász Károly dunamelléki ref. püspök szavait, ki a vallási tekintetben is legszabadelvbűbb igazgatónról* azt mondta, hogy hosszú tanítónői pályáján a nevelés eszményét valósította meg.

Z. J. 1896-ban nyugalomba vonult és Bernáth Béla orsz. gyűl. képviselő családjában élt, miglen végelgyengülés következtében dec. 28-án csendesen elszunyadt.

Vajha példája minden református magyar tanítónőt kötelesség teljesítésre, hazaszeretetre és az ifjuság szeretetére lelkesítené, hogy, ha őt utólélni nem is tudjuk, de legalább hasonlókká lennénk hozzá nagy Magyarország „Janka néni”-jéhez!

Koncsné, Karácson Ottilia.

KÖZÉLETÜNK.

Az 1848. XX. t.-c. és a zsinat.

Mi történt eddig? Egy kis összegezés és krónika.

a) A protestáns egyházak eddigi államsegélye (részben az 1848. XX. t.-c. alapján)

Ev. ref.		Ag. ev. egyházak.
1. Kerületek kapnak	259,000.— k	152,000.— k
2. Közalap	200,000.— k	100,000.— k
3. Népiskolák	574,967.— k	216,000.— k
4. Középiszcolak a)	531,400.— k	355,400.— k
„ b)	107,750.— k	55,330.— k

* Z. J. róm. kath. vallású volt.

Ev. ref.		Ag. ev. egyházak.
5. Kongrua lelkészi	481,416.— k	92,783.38 k
„ s. „	23,000.— k	8,000.— k
6. Hitoktatók középisk.	26,478.— k	21,411.— k
„ elemi	79,300.— k	33,000.— k

Összesen: 2,283,411.10 k 1,037,697.38 k

Együtt: 3.321,108.48 k.

b) Az 1903. nov. 15-én készült közös prot. bizottsági Vélemény, melyet 1904. márc. 26-án adtak által a kormánynak, kér éveuként az a) alattiakon felül:

az ev. ref.		az ág. ev. egyházaknak
1. Egyházi adóra	1.400,000.— k	700,000.— k
2. Közigazgatásra	483,739.20 k	217,120.60 k
3. Lelk. korpótlékra	1.133,100.— k	400,000.— k
4. Lelk. nyugdíjra	400,000.— k	167,287.— k
5. Vallástanításra	150,000.— k	100,000.— k
6. Kulturális célokra	400,000.— k	220,000.— k
7. Lelkészi és tanárképzésre határozatlan összeget	— — — —	— — — —

Összesen: 3.966,839.20 k 1.804,407.60 k

Együtt: 5.771.246.80 k.

Jegyzet: Az egyházi adóra kért összeget úgy állapította meg a bizottság, hogy az a hivek által viselendő 10% adónak a pótlására szolgáljon. Ebben a megállapításban tehát benne van, hogy a hivek az állami adó 10%-át fizessék s hogy az ezenfelüli szükségletet az állam adja.

c) Gróf Tisza István kormányelnök válasza a közös prot. bizottság Véleményére:

„A tisztelt bizottság által folyó évi április havában az 1848. XX t.-c. végrehajtása tárgyában benyújtott emlékiratot a magyar kormány tárgyalás alá vette s arra vonatkozólag a vallás- és közoktatásügyi miniszter ural egyetértőleg a következőkről van szerencsém a t. bizottságot értesíteni.

A szóban forgó emlékirat az idézett törvényeink II. és III-ik §-ával kapcsolatos kérdéseket egymástól elkülönítve tárgyalja.

Ami az emlékirat első részét illeti, az abban felhozott kérdések majdnem kizárólag oly konkrét esetekre vonatkoznak, amelyek alapos vizsgálat tárgyává voltak teendők, mielőtt azokra nézve a kormány állást foglalhatott volna. Ezen vizsgálat folyamatban van és annak befejezte után nem fogok késni a t. Bizottsággal felvenni ezekre vonatkozólag is a tárgyalások fonalát.

Már most kívánom azonban megjegyezni, hogy ami a dolog elvi oldalát illeti, a kormányt is valamint egész működésében, ugy ezen kérdések elbírálásánál is csak azon nagy szempont vezetheti, hogy a törvényesen bevett válaszelekezetek közötti tökéletes egyenlőség és viszonyosság az egész vonalon érvényesüljön. Természetesen tekintetbe vételével a törvényes fejlődés és az egyes vallásfelekezetek benső természete által előidézett különös viszonyoknak. Miután pedig e kérdésekben a két magyar protestáns egyház is ugyanezen elvi állásponton áll, nem kétlem, hogy a felhozott konkrét kérdéseket közmelegnyugvára sikerülend megoldnunk s illetőleg megállapítanunk azon irányelveket, amelyek szerint hasonló esetek a jövőben elbírálandók lesznek.

Míg tehát az 1848. XX. t.-c. 2. §-ának végrehajtásával kapcsolatos kérdésekre nézve az ügy jelen stádiumában csak ezen elvi kijelentéssel nyilatkozhatom: addig konkrét tájékoztatást kívánok már most nyújtani az iránt, hogy tekintettel az ország pénzügyi helyzetére is, minő mérvben és minő sorrendben véli a kormány az 1848. XY. t.-c. 3. §. alapján felhozott anyagi igények kielégítését foganatosítani. Szükséges ez azért, hogy a két protestáns felekezet irányadó testülete által mielőbb megalkottathassanak azon rendszabályok, amelyek a kívánt segély igénybevételének és felhasználásának előfeltételét képezik, hogy tehát azok az égető sebek, amelyekre a t. Bizottság emlékirata is joggal hivatkozik, mielőbb orvoslást találhassanak.

Ezek között bizonyára az adózási viszonyokban rejülő nagy anomáliák képezik a legégetőbbet. S már most kijelenthetem, hogy a kormány az emlékiratban jelzett módon és arányokban hajlandó e segély kieszközlését kérni a törvényhozástól, ille tőleg gondoskodni arról, hogy egy ily tartalmu törvényjavaslat terjesztessék az országgyűlés elé. Hogy azonban ez megtörténhessék, szükséges, hogy az illetékes egyházi testületek megalkossák az e tárgyban szükséges jogszabályokat, valamint kérnem kell azt is, hogy a t. Bizottság az idevágó összes adatokat a kormány rendelkezésére bocsátani sziveskedjék, hogy azután a szükséglet mérve pontosan megállapítható és a benyújtandó törvényjavaslat kellő indokolással ellátható legyen.

Nem zárkozhatik el a kormány az emlékirat azon követelményétől sem, hogy a lelkészek fizetése újabb javításban részesüljön és készséggel ismeri el, hogy a köztisztviselők illetményeinek újabb rendezése folytán a lelkészi kongruának felemelése vagy korpótlékkal való kiegészítése méltányos és indokolt kivánságnak mutatkozik. E kérdés természetesen együtt oldandó meg mindazon bevett vallásfelekezetek lelkészeire nézve, kikre az 1898. évi XIV. t.-c. hatálya kiterjed s annak gyakorlati megoldása oly óriási teher-többletet von az államkincstárra maga után, miszerint annak foganatosítása előtt meg kell teremtenünk az ügy megoldásának pénzügyi előfeltételeit. Kijelenthetem azonban, hogy a kormány feladatának tekinti, hogy e kérdéssel avval az erős elhatározással foglalkozik, hogy mentől előbb elhárítsa az ügy útjában álló pénzügyi akadályokat és kész annak megoldását kézbe venni, mihelyt az államháztartás egyensúlyának veszélyeztetése nélkül lehetővé válik.

Ami az emlékiratban felhozott többi pénzügyi természetű kérdéseket illeti, a kormány abban a meggyőződésben van, hogy már csak az egyházak autonómiájának szempontjából is, ezeknek külön külön államsegélyvel való megoldása nem volna célszerű, hanem akként kívánja az erre szükséges anyagi eszközöket fokozatosan az egyház rendelkezésére bocsátani, hogy az állam pénzügyi helyzete által vont korlátok között évről évre emelje az egyházak dotációjaképpen a költségvetésbe beillesztett tételeket. Ezen felemelt hitelnek mikénti felhasználása felett természetesen az egyház van hivatva saját autonóm hatáskörében határozni s az illetékes egyházi főhatóságok hivatását képezné oly szabályzat megalkotása, melylyel ezen összegnek tényleg a legégetőbb nagy célok kielégítésére való fordítása biztosíthatnák.

Különös súlylyal bír ezek között a lelkészi nyugdíjintézet kérdése és amennyiben e nézetünk az ille-

tékes egyházi hatóságok véleményével találkozónék: a kérdést a két protestáns egyház országos közalapjának javára felvett költségvetési tétel megfelelő emelése útján akként kellene megoldani, hogy elsősorban a nyugdíjintézet kellő dotációja biztosíthatassék.

Budapest, 1904. október 20.

Tisza s. k.^a

* * *

d) Az 1904. okt. 27.—29. konvent határozata szerint az egyházi adó, személy adó legyen, bizonyos osztályba sorozás alapján és vagyon adó, az állami adó 10%-a.

e) Az 1904. nov. 10-én kezdődő zsinat megalakul és a kormányelnök óhajlásához képest tárgyalja az egyházi adózásról szóló törvényjavaslatot. A tárgyalás vonatott és az előmunkálat nyomán halad, egészen új a lelkészek megadóztatása. Nagyobb vita a 282. §-nál, mely imperative rendelkezik a vagyon aránylagos 10%-os egyházi adó kivetéséről. Antal Gábor püspök indítványozza, hogy a hívek tetszésére bizassék, miszerint a segélyezett gyülekezetek vagyont terhelő megállapított egyházi adója, 10% os kivetés vagy osztályba sorozás útján állíttatik-e elő?

A zsinat hosszas vita után e kérdés eldöntésére bizottságot küld s tárgyalásait elnapolja.

f) A dec. 6-iki vegyes bizottság újabb felirata. Ez a felirat, melyet a vegyes bizottság három, illetve 2 tagja szerkesztett, Sztehló, dr. Zsigmondy, 8 litografált lapon támogatja a nov. 26-iki Vélemény adatait, erős meggyőző hangon tárgyalja az 1848. XX. t.-c. alapján adandó segélyt és bizonyos tekintetben kommentálja a gróf Tisza okt. 20-iki válaszát és közvetve az az egyházi hatóságok útján kéri a segély folyósítását is.

Az újabb feliratot a vegyes bizottság pontonként tárgyalta és két módosítást leszámítva változatlanul fogadta el.

E két módosítás egyike az, hogy a kath. papi javak secularizációjára vonatkozó passus kihagyatott belőle; a másik, mint a Pesti Hírlap múlt évi dec. 7-iki számából is kivehető, hogy a theologiai és jogakadémiák korszerű fejlesztésére, tanító és tanárképzésre s az egyetemes tanári nyugdíjra vonatkozólag egy újabb pont vétetett belé.

Miután az újabb felirat elkészült, illetékes helyére is beadatott, semmi se gátolja többé annak közrebocsátását, melyre tisztelettel felszólítjuk a bizottság érdemes jegyzőjét nagys. Zsigmondy Jenő dr. urat.

Ha a vetés meg is történt, még abból nem következik, hogy lesz-e aratás is; de vetni mégis kell, hogy aratás is lehessen. És tudnunk is kell, hogy mi vettetett, ha mi is őrizni akarjuk, vagy éppen építeni is szeretnénk reá.

Krónikás.

A debreceni ev. ref. kollégium theologiai és jogi akadémiajának normál-költségvetése.

Az ev. ref. egyetemes konvent Budapesten 1904. október 27—30. napjain tartott ülésének 50. sz. a. kelt határozatával az ev. ref. theologiai és jogi akadémiaknak az 1848. XX. t.-c. alapján leendő segélyezése tárgyában elfogadta azon ugynevezett normál-költségvetési tervezetet, melyet az egyetemes ev. ref.

tanügyi bizottság 1904. október 26-diki gyűlésének 11. illetve 17. számai alatt kidolgozott s mely a nevezett konventi jegyzőkönyv F. a. mellékletét képezi.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület 28—1904. sz. a. hozott határozatával, a ft. püspöki hivatal pedig 3564—1904. sz. a. kiadott intézvényével a konvent meghagyásából felhívta a debreceni ev. ref. főiskola akadémiai tanárkarát, hogy itteni theologiai és jogi akadémiánk normal-költségvetési előirányzatát az adott alapon készítse el. A főiskola gazdasági tanácsa szintén az akadémiai tanárkart kereste meg a költségvetési terv elkészítése iránt.

E normal-költségvetést a következőkben állították egybe az alólirottak s terjesztették elfogadás végett az akadémiai tanári kar elébe.

A) Szükséglet.

I. Személyi kiadások.

I. a) Igazgatói tiszteletdíj	1000.—
b) Két dékán tiszteletdíja à 500 k	1000.—
II. 1. Tizenöt éven felül szolgáló tíz rendes tanár törzsfizetése à 5400	54000.—
2. Tizenöt éven alul szolgáló öt rendes tanár törzsfizetése à 48000 k	24000.—
3. Átlagos számítás szerint 36 korpótlék à 800 k	29600.—
(most van tényleg 41, legközelebb már 48 lesz.)	
4. Lakáspénz tizenöt éven felül szolgáló rendes tanárnak à 12000 k	12000.—
5. Lakáspénz 15 éven alul szolgáló 5 rendes tanárnak à 840 k	4200.—
III. 1. Két magántanár javadalmazása à 2500 k	5000.—
2. Rendkívüli tárgyak tanárainak díjazása (orvostanár, francia, német és angol nyelv, ének, zenetanítás)	2500.—
3. Könyvtárnok tiszteletdíja	2200.—
4. Iskolaszolgák	3025.—
5. Tisztviselők illetménye	7526.—

Személyi illetmények összege 146051.—

II. Dologi kiadások.

1. Adók	1760.—
2. Iskolai nyomtatványok	2029.—
3. Világítás	1204.—
4. Fűtés	3120.—
5. Épületfenntartás	2100.—
6. Egészségügyi kiadások	3700.—
7. Könyvtár	3000.—
8. Igazgatói és dékáni irodák	1000.—
9. Allami nyugdíjintézet	2022.—
10. Kormányzati költségek	300.—
11. Vegyes kiadások	2000.—

A dologi kiadások összege 22235.—

Megjegyzés. A normal-költségvetési tervtől itt annyi alakult eltérés történt, hogy a tisztviselői illetményeket nem a dologi, hanem a kiadás természetére szerint személyi szükségletekre vettük fel, a mi azonban a végeredményen nem változtat. Továbbá javasoljuk, hogy a szükséglet dologi részére az egyetem konvent előre nem láthatók címén még egy 2000—2500 koronás tételt illesszen be a tervezetbe, mert a vegyes kiadások tétele alatt szereplő 2000 k felszerelési, tanszer- s hasonló kiadásokra felmegy.

Azonban az előre nem láthatók tétele nem lévén benne a normal-költségvetés schémájában, itt is mellőztetett.

Az összes személyi és dologi szükségletek a debreceni ev. ref. theologiai és jogi akadémián 168,286 koronát tesznek.

B) Fedezet.

I. A főiskolai tanszéki és közszükségleti alapok ingatlanainak, tőkéknek jövedelméből, évjáradékai-ból, tandíj bevételeiből viselhetik a következő terheket:

1. Akadémiai igazgató tiszteletdíja	800.—
2. Két dékán tiszteletdíja	400.—
3. Rendes tanárok fizetése	59000.—
4. " " korpótléka	8400.—
5. " " lakásbére	12000.—
6. Rendkívüli tárgyak tanárainak	1000.—
II. Könyvtári bevételek	2666.—
III. Betegsegélyző pénztárból	2500.—

A fedezet összege 86766.—

Az évi szükségletből . . . . . 168286.—
levonva az évi fedezetet . . . . . 86766.—

marad fedezetlenül . . . . . 81520.—

Ezek szerint a debreceni ev. ref. theologiai és jogi akadémiának az 1848 : XX. t.-cikk alapján fedezendő évi hiánya a normal költségvetés szerint lenne 81,520 k. Dr. Ozory István akad. igazgató, Dr. Bartha Béla jogakadémiai tanár, előadó, Rózsa Sándor kollegiumi pénztárnok.

IRODALOM.

Imádságos könyv templomi használatra. Vasárnapi, évszaki ünnepi és alkalmi imádságok. Irta *Pálóczi Czinke István*, rimaszombati református lelképásztor. Kiadja a gömöri ref. egyházmegye lelkészi testülete. Kapható Lévai Izsó könyvkereskedőnél Rimaszombaton.

Czinke Istvánról — jól emlékszem reá — legendák szálltak Patakon diáknemzedékről — diáknemzedékre. Hires diák s a nagyok közt is nagy senior volt. Nem testileg, mert biz így szemrefőre apró emberke, de lelkileg. Emlegették különösen egy március 15-én, gondolom senior korában, a pataki templomban mondott imádságát, amellyel elragadta a műértő, diszes közönséget, s el magát, a főiskola hatalmas papját, a mestert, *Mitrovics Gyulát* is. Ahogy most olvasgatom imádságos könyvét, hát ime itt találok benne azt a nimbusos imádságot 1879-ből. Tagadhatatlanul szép imádság, mutatja az oroszánkörmöket. De még csak kezdet. Ha meg nem jegyezte volna alól a lap szélén keletkezési idejét a szerző, a gondos műbíró akkor is észrevenné, hogy a Czinke imádságos lelke ezzel kezdi bontogatni magasröptű szárnyait. Még itt nem egészen ura önmagának. Gondolatszabadságát a régi imaformák Prokuiestes ágyához idomítja.

Mennyivel más később!

Mert úgy tudjuk meg, hogy Czinke új formát, új hangot, mondhatnám egészen új nyelvet hoz be

a magyar imairóadalomba. A régiek, a jó öreg *Szikszay*, *Pap Iztrán*, *Szoboszlay* s utánuk az újabbkori mesterek is, mint *Révész Bálint*, *Borsodi* stb. hosszú, terjengős mondatokba foglalták a buzgóságot. Az áhitat náluk, mint lassan hömpölygő bő folyam, tör utat magának csendesen, méltóságosan Istenhez. Sima a felszín, föl nem fodroza, zajlásra nem indítja az indulat heve. Öröm, lelkesedés, bánat, szomorúság Isten előtt mind ugyanazonegy fenséges, lágy hullámvásban jelentkeznek. Talán hogy az emberi szív mozdulása, mint szelíd zsongás, jusson az örökévalóhoz, s földi hangos érzés és profán lárma meg ne háborítsa égi nyugalmit.

Nyelvök a rehtorika nyelve. Ékesen szóló, magasztos. A költészet virányaitól távolmaradnak. Csu dáltakos, még az elmélkedő és imairó költők is, mint pl. egy *Tompa*, egy Szász Károly, ha olykor-olykor egy szál virágot szakítanak prózás imádságaikba. Ha lelkök hymnusi magaslatra emelkedik, hát akkor versben dicsőítik az Istent, de a prózát ritkán díszítik költői szólamokkal.

Föltűnt ez már nekem régebben, de főleg azóta hogy a *Lukács Odön* templomi imái megjelentek. Lukács Odön poéta volt. Egy némely imádságot egészen kötött alakban, versben irt meg. A verses, recte rimelő imádságnak nem vagyok barátja. Mesterséges formákba szorítja az érzelmek szabad hullámvását, pedig ha valahol, úgy az imádkozásnál kerülendő minden mesterkélttség. Erre már a mi nagy Mesterünk, Jézus megtanított minket. Aztán furesa is rimbe beszélni az istennel. Nem is a rimés imádságok tünnek fel nekem Lukács Odönnél hanem a nyelv ritmusa. Több imádságában nyelvünk ritka bája és zengzetessége nyer kifejezést. Ő már a rehtorika mezejéről a poétika felé kezdi terelni az imádságot. Azóta a rhytmikus imádságok nagyobb elterjedést vettek, főleg, hogy szépirodalmunk egyéb ágában is föl-fölhangzik a ritmizált próza. A debreceni templomokban az utóbbi időben, a *Könyves Tóth Kálmán*, de főként a *Dicsőfi József* ajkairól, alig hallunk mást rhytmikus imádságnál. Az ifjabb papi nemzedék az ilyet mindenfelé kedveli. Ez már, a régiekhez képest, újítást, fordulatot jelent az imádság nyelvében.

De eddig még ez az újítás és korszakos fordulat oly frappánsul nem jelentkezett, mint a Czinke imádságos könyvében. Olvassa el bárki s hasonlítsa össze korábbi imádságos könyveinkkel, s látni, érezni fogja, hogy a Czinke hangja, nyelve valami más, valami édesebb, megigézőbb, elragadóbb, költőibb, Czinke valóságos mestere a nyelvnek. Mennyi báj, hajlékonyság, zengzetesség, de mennyi fenség, erő és méltóság is van nyelvében! Egy egészen külön álló phraseológiával dolgozik. Imádságait olvasva érti csak meg az ember, miért nem tudunk mindnyájan hatékony imádságot írni. Ehhez különös divinatio kell, amit csak ritka, kivételes egyéneknek ad meg az isteni kegyelem. Kell, hogy, ó-kori értelemben, igazi vatesnek szülessék az imairó. Vatesnek vagy profétának, akik Isten lelkétől illetve, el ragadtatva, a köznyelvtől eltérőleg, csudás magasságban szárnyalva szólaltak meg.

A Czinke nyelvét is, kétségkívül Isten ihlette imádkozásra. Ezért hogy a kicsiny tag, oly nagy dolgokat hánytorgat. Ezért hogy oly szép, üde hangzatos, fordulatoss szívvel lelkét gyönyörködtető s égbe emelő előadása. Könyve imádkozásunk formájában, hangjában és nyelvében új korszakot nyit. Ebben

van kiváló jelentősége s ezért üdvözljük különösen megjelenését. Hiszem is, érzem is, hogy sokan fogják megszeretni; sokan járnak hozzá és tanulnak tőle imádkozni.

Sokat irhatnék még nyelve dicséretéről, mely most mint lágy esermély, andalító zongással cseveg, majd mint harsogó hegyi patak, zugó morajjal tör előre. Csupa szín, elevenség, változatosság, mint az ezernyi ezer érzelem, mely a szívet hajtja. Tele költői szóképekkel, alakzatokkal. Kedvesen esendülnek meg benne az ismert én-ksorok, a nagy költők közéletű szólamai a biblia zamatos, kenetes kifejezései.

Es bár így zeng-bong a Czinke imádságos könyve s egy-egy költemény, magasztos óda, hymnus olykor ritmusban; minden imádsága, mégis, vagy talán éppen azért, a népszerűséget, a közhasználatosságot sem téveszti szem elől, nem burkolódik homályos felegekbe. Tiszta, világos, átlátszó; henye frázisoktól üres páthostól, affectált érzéstől, erőtlen erőlködéstől ment minden imádsága. Czinke kedélye bűnbánatra hajló Legmeghatóbbak azok az imádságai, amelyekben eme kedélyének adhat kifejezést mint pl. az ó-esztendei, bűnbánati, ősz. Az örömet nem bírja annyira, mint a fájdalmat; a lelkesedésben gyengébb, mint a lemondásban. Hazafias vonatkozásaiban is a busuló magyar lelke szólal meg. Hazánkról mindig úgy emlékezik, úgy ír, mint „szegény Magyarország”-ról.

Várja-e ezek után valaki tőlem, hogy vegyem elő az eüchetikát és annak szabályai szerint boncoljam sorra Czinke imádságait, mint műalkotásokat? A szívem tele van velök s ez nekem elég, de azt hiszem, minden imádkozó embernek elég. Czinke nem gondolatának különösebb gazdagságáért vagy mélységéért, sem nem valami kivételesebb műalkotási gondért állítjuk példaképül, mesterül. Nem azért, mintha elődeinél jobban eltalálta volna, mit kell imádkozni, hanem azért — és ez a fő az imádkozásnál, — mert azt találta el csudálatos divinatioval, hogy *hogyan* kell imádkozni?

Könyvét a legmelegebben ajánlom. Olyan hangon, olyan nyelven még nem szólta magyar imairó, mint Czinke. Meg kell őt ismerni minden magyar prot. lelkésznek. A könyv külső kiállítása a legkényesebb igényeknek is megfelel. Nyomása nagy kövér betűs, tiszta. *Baksay Istvánnak*, a ref. tanárság Nesztorának, kir. tanácsosnak s egyszersmind a rimaszombati ref. egyház főgondnokának van ajánlva. A könyvhöz méltó patronus. Üdvözet a gömöri ref. lelkészi karnak, hogy e szép könyvet kiadta.

S. Szabó József.

Dr Ranschburg Pál. *A gyermeki elme fejlődése és működése.* Különös tekintettel a lelki rendtelenségekre, ezek elhárítására és orvoslására. A paedagogiának, mint tudományak újabb fejlődési irányát jelzi az a törekvés, hogy a természettudományoknak nemcsak eredményeit, hanem módszereit is igyekszik céljaira felhasználni. Legújabb időben különösen a kísérleti módszerek jutottak nagy szerephez s L. Stein a kiváló berni philosophus egyik érdekes művében (Ander Wende des Jahrhunderts.) a kísérleti paedagogiát tartja olyan iránynak, amely az ellentétes elméletek közül a kivezető utat megmutatja. A neve lési kérdéseket manapság pusztán speculatioikkal elintézni nem lehet; a pozitív tudományok által kell

számukra alapot vetni. Azért, ha a rendszerezés a philosophiai fegyverzetel bíró elme feladata lesz ezután is, de az alapot a természettudós rakja le. Ennek az elvnek terméke fenti című derék könyv is a melyet a kísérleti psychologia és paedagogia legkiválóbb magyar munkása Dr Ranschburg Pál egyet. magántanár és a bpesti kísérleti lélektani laboratorium vezetője irt a kultuszminiszter megbízásából, minden neveléssel foglalkozó ember számára. E könyv nemesak a gyermek normalis elemi fejlődését ismerteti meg s mutatja be a lelki élet szervét: az idegrendszert a tudomány mai állása szerint (rajzokkal is illusztrálva); hanem különös súlyt helyez az elméleti fogyatékdsság külső nyilvánulásainak részletes elemzésére s az ebből következő paedagogiai utasítások levezetésére. Megismerjük a fejtegetések során az agy elváltozásait az érzékek lélekkörtanilag fontos fogyatkozásait, a beszéd hibáit és fejlődési zavarait, a képzetfolyamat, érzelmek, az akarat, cselekvés és ösztönélet zavarait. A gyermekek lelki hibáit a gyengeelméjű gyermekek lelki nyilvánulásait s végre a gyermeki elme védelmét és a szellemi rendelkezések elhárítását a maga saját kísérletei alapján fejtegeti a tudós szerző. A könyv minden sora becses minden nevelőre nézve, de különösen értékes az utolsó rész, mely a szellemi rendelkezések elhárításáról szól. Itt a szerző ezt a megszívelendő kijelentést teszi: „Messze még az idő, midőn ez, az egész emberi nemre nézve oly fontos ügy, a szellemi elfajulás elleni védelem, a törvény hozás útján kielégő rendezve létszen. S ép ezért fontos, hogy addig is minden művelt ember, a műveletlenek felvilágosítására pedig az orvoson kívül leginkább a *lelkész* és *paedagogus* tisztában legyen a szellemi elfajulás elleni védelem útjaival. Itt bűn az álszemérem, a prudéria. S éppen ezért tudja meg meg a pap és a tanító is azt, a mit e téren tudnia kell, hogy körükben terjesztve tudásukat, minél több bajnak elejét vegyék.“ Nagyon helyes beszéd. Avagy nem feladata-e a lelkésznek és a tanítónak figyelemmel kísérni az alkoholismus szomorú jelenségeit, a nemi kicsapongások rémes koresosító hatásait; az ezekből folyó örökölt terheltségről nem kívánatos-e felvilágosítani a gondjaik alá bizott nyáját? Egy ilyen cél, az ilyenhez hasonló célok nem alkalmasok-e a lelkész és a tanító működési összhangjának megteremtése? Nem hiányzik-e ez sok helyen? E kérdésekről lesz még alkalmam e lap hasábjain elmélkedni, most legyen szabad lelkésztársaim és a tanítók figyeimét Ranschburg derék könyvére felhivnom. Ne csak maguk tanulmányozzák, hanem terjeszszék a műveltebb hivek között is. A cura paroralis egyik legértékesebb mozzanata lesz ez!

A könyv ára igen csigos kiállításban négy korona. Megjelent az Athenaeum kiadásában, Bpsten.

Sáfrány Lajos.

Kálvinista öntudat címmel Nyárádi László s. lelkész szerkesztésében Békésen egy pompás vallásos szép lapunk jelenik meg, a melyhez hasonlót minden nagyobb gyülekezetünkben szeretnénk látni.

Evangélikus Órálló. Luth. testvéreink végképpen elakarják szakítani magokat tőlünk és az öreg Pesti Prot. E. I. Lap versenytársául egy új modern egyházi lapot indítanak. Ezzel az unió, melyet a mi lapunk is képvisel a papíron is foszladozik. Mikor találunk rá egymásra így az elvált testvérek, mikor?

K. Tóth Kálmán a kálvinista papi írók büszkesége, „Életem alkonyán“ címmel szétszórtan megjelent dolgozatainak javából egy derék kötetet rendez sajtó alá. Lelkészeinknek, egyházainknak, iskolai és más könyvtáraknak s mindazoknak, a kik szeretik a szép vallásos tárgyú dolgokat, melegen ajánljuk a jeles író, híres pap és költő kötetét, melynek előfizetési ára 3 k. magához a szerzőhöz küldendő.

Hegedűs és Sándor, előbb László Albert és társa könyvkiadó cégnek a „Debreceni Lelkészi Tár“ (Ev. ref. papi lexikon) II. kötetére vonatkozó, mai számunkban közölt hirdetésére, felhívjuk az olvasó közönség figyelmét.

KÜLFÖLD.

Külföldi levél.

(Magyar ember nem hall franciául. A genfi ker. ifjúsági egyesület. Bibliái csoda. Barde Ede halála. Egy nagy temetés. A genfi egyesület és tanárok. A Clapardér család. Mélius újtestamentomát keresik a magyar diákok.)

Kedves Nagytiszteletű Uram!*

Pár heti genfi tartózkodásom után körül-belől tisztában vagyok magammal. Mert úgy szólván még az öntudatra jutás is időbe kerül idegenben.

Főoka ennek az én esetemben az, hogy megérkezésemkor semmit sem értettem a franciák beszédéből. Pedig odahaza jól megtanultam a francia nyelv elméletét s a szókincsét is eléggé birtokomba kerítettem. Ennek meg is volt az a jó haszna, hogy itt az első pillanattól kezdve megtudtam értetni minden gondolatomat.

Megérkezésemkor tájékozatlanságomban kitünő szolgálatomra volt a genfi eleven keresztyén életnek egyik gyönyörű intézménye, hogy úgy mondjam, egyik lüktető ereje: a keresztyén ifjúsági egyesület. Ez az intézmény s ennek eredményekben gazdag működése — Magyarországon ugyan általában véve igen — de nagytiszteletű ur előtt bizonyára nem ösmeretlen. Nem olyan időben érkeztem Genfbe, hogy valamelyik iskolába állíthattam volna be egyenest, hanem mentem az ifj. egyesület Général Dufour-utcai palotájába, a minek a címét Gergely Antal ur adta meg. Ott rendkívül szives emberek rögtön elláttak hasznos utasításokkal. Azután a titkár megmutogatta az egyesület helyiségeit, majd maga keresett a számomra igen kényelmes, olesó lakást, egy idős nőnél. Valami elképzelhetetlen az, hogy miesoda gondos figyelem, mennyi jóakarát és szeretet sugárzik ebben a kizárólag keresztyén egyesületben, nem csak én felém de mindenkire, a ki itt megfordul, pedig itt a gőcpontja a genfi ifjúság ifjúsági életének. Vallásilag, értelmileg, fizikailag, istápolja ez az egyesület, különbség nélkül a hozzá fordulókat. Csak azt említem fel, a mi ez ideig szorossabban rám is vonatkozik. Genfben óriási az élelem drágasága. Havonta, koszt 80—100 frankon alul sehol sem kapható. És az ifj. egyesület vendéglőjében pompás háromfogásos ebéd étlap szerint, 60—80 centim! En is itt étkeztem s napi ellátásom 1 frankba kerül.

* Az érdekes levél Balogh Ferenc tanárhoz van címezve.

Igy aztán valószínű, hogy 400 forintocskámmal Genfben tölthetem mind a két félét. Pedig a lehetőség e tekintetében súlyos veszteség ért egy halálessettel.

Gergely Antal ur, meg Bpestről Szilassy Aladár ur szivesek voltak engemet ajánlani a genfi egyházi és társadalmi élet legbefolyásosabb alakjának, Barde Ede tanárnak. A nevét talán ösmeri nagytiszt. ur is, noha ő az ujszövetségi írásmagyarázat terén működött. (Én az ő bibliamagyarázataim tanulgattam Magyarországon a francia nyelvet.) Barde ur ígéretet is tett, hogy semmit se gondoljak az anyagiakkal. Sidejövetelem után pár napra — meghalt. Temetése az egész Svájc óriási részvéte mellett ment végbe okt. 25 én. Sohse láttam olyan temetést. Délután 1/22-től 6 óráig tartott. Este meg a Salle de la Reformation nagy termében, mintegy 3,000 főnyi közönség részvételével volt emlékünnepe, a melyen az elhunyt sok oldalú tevékenységét méltató, szónokok szerepeltek. A temetésen és az esteli ünnepélyen részint genfi, részint más kantonbeli, részint franciaországi szónokok ajkáról összesen 15 beszéd hangzott el, a melyekből azonban én szép keveset értettem.

Az előadások már mind a két theológián megkezdődtek. Az egyetem, hcl a racionalismus fészkel és az oratóriumi szabad theologiai iskola közül, hogy melyiket választasz? nem sokáig haboztam. Idáig még nem bántam meg, hogy az utóbbira iratkoztam. Ez az iskola talán nem ragaszkodik úgy a konfessiókhöz, mint ahogy az én vágyaimnak legjobban megfelelne; de tiszta evangeliomi alapon áll, az bizonyos és a kálvini vonások sem hiányoznak belőle teljesen. Hallgatom pedig itt az ószövetségi írásmagyarázatot Baumgartner tanártól; a Morált Berthoud Alajostól és a Lelkipásztorkodást Frank Tomas-tól. Összes óráim száma nyolc. — Az egyetemen is van egy fiatal s már is nagy nevű dogmatikus, a ki kivételképen orthodox: Frommel; ebben az évben azonban csupán az apologetikát adja elő 3 órán. Neki benevolus auditora vagyok.

Az előadások közül még csak az exegetikai magyarázatokat értem, a többi nem, mivel a tanárok gyorsan beszélnek. Hiszem azonban, hogy nem sokára megjő az értelmem, mivel bőségesen van alkalmam társalogni a lakásomon is, az iskolában is, különösen pedig az ifjusági egyesületben: azon tul pedig néhány családdhoz is járatos vagyok.

Voltam Claparède-éknél is. Igen szivesen láttak. Madame Claparède elégedetlenül említette, hogy régen nem kapott levelet Nagytiszteletű Uréktól s kifejezte abbéli reményét, hogy nagytiszteletű ur nem sokára felkeresi őt, nem csak levélben, de személyesen is. Az ő szives üdvözlétüket is küldöm az enyimmel!

U. i. Melius Ujtestamentomáról nem feledkeztem el. Ha valami megbízása, vagy tudakolni valója volna nagytiszteletű Urnak, címem ez: G. L. chéz Melle Ofterdinger 3 Rue Charles Humbert (Plainpalais) Genf.

Genf, 1904. nov. 7.

hálás tanítványa

Kónya Gábor.

KÜLÖNFÉLÉK.

Temesvári levél.*

Ref. lélekszám 2000, a messze szörványokban 748. Iskola községi. Ezekben és a középiskolákban a vallást. unitást lelkész és káplánja végzik. A messze terjedő vidéki missziói kör munkája lelkes. Az egyházi élet élénk, a jótékony négyelet szépen működik. A hívek adománya 274 47 koroná. Adóhátralék nincsen.

(A békés-bánsági egyhm. jkve.)

Kedves barátom!

Köszönöm a hozzám való bizodalmat, s általában a leveledet. Sok türelmet, friss kedvet és erőt adjon a jó Isten neked a szerkesztéshez. Vagy jobban mondva tartsa meg azt az erőt, a mi neked mindig egyéni sajátságod volt. Nem tudom, hogy vagy egyébképpen elfoglalva? Mert nekünk kálvinistáknak öröklött bűnünk, hogy ha valahol, valakiben erőt, rávalóságot, munkabírást látunk: nosza telerakjuk azt mindenféle olyan közterhekkal, a minek egy-egy „Isten fizesse meg“ legfőlebb a jutalma s a mik alatt az illető összeroskad. Példa rá a mi jó Szabó Jánosunk s most a jobb sorsra érdemes szegény Zsigmond 33 féle hivatala és kis és nagy bizottsági tagsága. Hogy Tóth Samut ne is említsem, a ki jegyzőkönyvi számokban múlt ki.

Igyekezni fogok, hogy rászolgáljak a bizalmadra. Mennyi volna a megírni valóm, de mennyi! de az én életem is csupa kapkodás, csupa félbemaradt töredékek halmazata lessz, érzem. A mit kedvvel csinálnék, a mire tán volna is valami erő bennem: csak pihenőre, balkézzelel csinálhatom. De milyen pihenő az! Hat év óta egyre súlyosodó körülmények közt húzom itt az igát. Tanítok 22 heti órán át hittant 12 különféle felsőbb és szakiskolában.** Ez egy egész embert lekötő munka. Gondozok, úgy a hogy egy 5 szolgabírói járásra terjedő missziói kört. Egy másik egész embert kívánó munka. Temesvár maga is missziói terület, a hol a református papra ezer és egy társadalmi, egyházi s mint én tudom mi mindenféle teendő vár. Egy harmadik egész embert kívánó munka. Most már add össze az én csekély erőmet s az e fölött messze fölül csapkodó igyekezetemet, s vond ki belőle azt a pihenőt, a mi a családom után nekem arra a munkára marad, a mire tán leginkább rászültem volna, ha . . . Ez a ha az

* E levél magánlevélnak íródott. Oly jellemző azonban a nagy városokba ékelt kis ref. gyülekezetek viszonyaira, és egyébként is, hogy a közérdek szempontjából nem foglalhatom le egyedül magamnak. Szerk.

** Káplánt az egyházam a 3 városrész 63 elemi osztályába járó gyermekek hitoktatására tart.

én megölő betűm. „Ki érzi meg az én elviselt ruhámat?”

És még csak panaszkodnom sem lehet. Olyan köztudomású dolog, hogy a papnak (mily préda ez a név!) semmi dolga sincs, ha úgy akarja. Hát szent igaz, hogy sehol olyan brutálisan bolond és rossz munkabeosztás nincs, mint köztünk református papok közt, de hát én már csak húzom az igát, míg birom. Húzom, mert valahogy mégis csak „gyönyörűséges” ez! Pedig a muzsám itt sir, ri a nyakamban, sejtven amott azt az „Egy kis független nyugalmat, Melyben a dal megfoghat.”

Bocsáss meg e sok össze-vissza beszédért. A mit tehetek, a mit rám bízol: teszem szívesen. Téged és minden szeretteidet áldjon meg a jó Isten! És mindnyájunkat, egyházunkat, boldogabb uj esztendővel! Temesvár, 1904. dec. 26. Ölel szerető régi barátod

Ssabolcska Mihály.

— **Egy tanfelügyelői kinevezés.** Azt hiszük, hogy a tanügyi kormány már végleg szakít azzal a régi slendrián rendszerrel, hogy tanfelügyelőkké végzett urakat s kataszteri biztosokat nevez ki. Meglepetéssel olvassuk, hogy Baranya vármegye kir. tanfelügyelőjévé egy volt anyakönyvi felügyelő neveztetett ki. Sem a segéd tanfelügyelők, sem a haza érdemes tanítói között nem akadt egy ezen állásra érdemes egyén? Mi az ilyen tanügyi politikát nagyon szerencsétlennek tartjuk, mert ha valahol, úgy itt kell érvényesülni az igazi szakszerűségnek. — Mondja azután valaki, hogy nem haladunk!

— **Tanítók lakásbérének rendezése.** A Vallás és közokt. miniszter kedves ujévi meglepetést szerzett az állami tanítóságnak. Ugyanis újévtől kezdve a tanítók lakásbérét az állami tisztviselők lakásbérének megfelelően rendezte, vagyis a lakbérosztályba sorozott városokban az állami tanítók is olyan lakásbért kapnak, mint az azon városokban XI. fizetési osztályba sorozott állami tisztviselők. Csak azt szeretnők még megérni, hogy a miniszter a mai jellegű iskoláknál töltött szolgálati időt a fizetés kimérésénél, ha átvesz egy-egy érdemes tanítót, beszámítaná és a fizetés kiegészítést úgy rendezné, hogy az a haza minden jellegű iskolájánál olyan lenne mint most az állami tanítók fizetése. A protestáns tanítókkal szemben különben is ezt követeli a 1848. évi XX. t.-c szelleme.

— **A homokkerti ref. olvasóegylet estélye.** A debreceni ref. önkéntes városi missió e második alapítása szépen fejlődik. Kis temploma tömve, társadalmi élete élénk. Buzgó szervezet minden alkalmat megragadnak, hogy ezt bizonyítsák. Most is a múlt év végén a ref. olvasó egylet javára szépen sikerült összejövetelt rendeztek. A kisdédóvó gyönyörűen díszített termében bucsuztatták az új esztendőt az egylet tagjai családjaik és meghívott vendégeikkel együtt. Ez a táncal egybefűzött anyagilag és erkötesileg is kitűnően sikerült szilveszteri ünnepély csak a reggeli órákban végződött.

— **Egy ref. kitűnő:ég ünneplése.** Szép és meghatározó ünnepély folyt le az év utolsó napján Derecske nagyközségben azon alkalomból kifolyólag, hogy közszeretben álló Fráter Barnabás, egyh. megyei főszolgabíró 15 éves derecskei főszolgabíroságának évfordulójához ért. Az ünnepelt barátai és tisztelői már hetekkel előzőleg készültek e napra, hogy ragaszkodás- és szeretetüknek. — a mítsem sejtő főszolgabíró előtt impozáns módon kifejezést adhassanak. Már a kora délelőtti órákban gyülekeztek a községek egyházak, egyletek stb. küldöttségei a városházán, honnan fél 12 órakor megindult a 160 tagot számláló szép menet, a lobogókkal díszített házak között az ünnepelt lakására, hol megkezdődtek a tisztelgések. A küldöttségeket *Szentirányi László th. főszolgabíró, Jakó Gyula kir. járásbíró, Vadon Béla s. lelkész, Sárkány József plébános, Gold Zsigmond, Mátyás József ref. tanító* vezették. Délben 400 terítékes bankett, este 7 órakor kivilágítás, fáklyás és zenés menet, szerenád zárta be a szépen sikerült ünnepet, melyhez mind az ünnepeltnek, ki egyházunknak kiemelkedő alakja, mind az ünneplőknek, szívből szerencsét kívánunk.

— **A debreceni ref. egyházban a hívek részéről befolyt adományokból** 1699 k. 40 f., hagyományokból 1800 k., alapítványokból 2000 k. Összesen 5499 k. 40 f.

— **A debreceni ev. ref. egyház árva gyermekek felruházására és szegény családok segélyezésére** kiadott 9879 k. 21 f. Debrecen, 1904. december hó 31. *Nagy László* számvevő.

— **Tiszántuli ev. ref. egyházkerületünk 1904. nov. 29-től dec. 1-ig Debrecenben tartott közgyűlésének jegyzőkönyve,** melyből a 16. első iv már ki van nyomva, a jövő hét derekán Sass Béla egyhker. egyh. helyettes főjegyző szerkesztésében Debrecen sz. kir. városa könyvnyomda vállalatának nyomásában, ezen példányban meg fog jelenni és egyházkerületünk azon egyházi és iskolai *hatóságainak*, a melyeknek sürgős szükségök volna reá, addig is rendelkezésre áll, míg a püspöki irodától a szokott úton megkaphatnák. Az idevonatkozó megkeresések Dávidházy Kálmán könyvkötő urhoz (Debrecen, Fűvészkeret utca 9.) intézendők.

— **Kimutatás a debreceni ev. ref. egyház 1904. évi népmozgalmi állapotáról.** Elve született törvényes fi 721, nő 689, törvénytelen fi 124, nő 108. Összesen: 1642. Halva született törvényes fi 60, nő 43, törvénytelen fi 10, nő 13. Összesen 126. Elve és halva születtek tehát összesen 1768. Meghaltak finemből 790, nő 804. Összesen 1594. Egybekeltek házasság által tiszta párok 378, vegyes párok 84. Együtt 462. Áttért hozzánk más egyházból fi 11, nő 12. Összesen 23. Kitért tőlünk más egyházba fi 4, nő 17, összesen 21. Szaporodás lett fi 7, nő 5. Az áttértekkel összes szaporodás 2. Szaporodás lett az 1904. évben fi 132, nő 44, összesen 176. Népeség az 1900. évi népszámlálás adatai tekintetbe vételével. Finemen 25,427, nő 26,918. Összesen 52,345. At- és kitérték be vétettek. Család könyvek nincsenek, így a kiköltözöttek és beköltözöttek viszonyairól közelebbi adatok hiányzanak. Az országos statisztikai hivatal kimutatásaiból azonban az tűnik ki, hogy a város lakosságának növekedésével a ref. egyház híveinek száma nem tart lépést és a reformátusok % száma állandóan fogy.

— **Csokonai halálának százados évfordulóját** nagy fényvel és pompával készül megülni Debrecen. Az ünnepélyen, melyet a Csokonai Kör rendez természetesen részt vesz a debreceni kollegium is, de megjelennek ott a Magy. Tud. Akadémia, a többi irodalmi társaságok, közoktatási miniszter, Csokonai főúri pártfogóinak utódai, Komárom, Csurgó s más városok küldöttei és még sokan. Csak a rézmetsző atyafiainak, a Csokonai igaz barátjainak, a kikhez utólsó levelét is írta utódait nem invitálta meg senki. Pedig a Csokonai apotheosisán „ha még megválnának” nekik is ott volna a helyök. *Konez* Józsinak a Béka egér harc oláh nyelvre fordítójának és a többieknek maradékaival. A több napra terjedő ünnepély alkalmából a kollegiumi diszteremben Csokonai ereklye kiállítás is lesz melynek élén *Komlóssy* Arthur a Csokonai kör derék alelnöke, a D. P. L. régi barátja és munkatársa áll. Nagyon szép és illő dolog volna, ha a Debrecen körüli kálvinista papok és rektorok, a Csokonai szellemének és fátumának örökösei, emlékének hű ápolói a kettős ünnepélyen megjelenének a régi ereklyéket magukkal hoznák vagy beküldenék s arról, hogy a költő emléke szíveikben is él bizonyosságot tennének.

— **A debreceni egyetem javára** *Reichmann* Ármin a debreceni izraelita hitközség elnöke, mint a lapok értesítenek újabban ismét 3000 k. adományozott és a debreceni többi tanintézetek közt a ref főgimnáziumnak is 1500 k. adott. Azt mondja az irás, hogy a kövekből is támadnak az eszmének bajnokai és hivei. A nagy cél javára örömmel jegyezzük fel ezt az adományt.

— **A püspöki hivatal** tudatja, hogy a f. évi missiói segély 12.360 korona összegben egyházkerületünk részére leérkezett.

— **A vén kollégium** ismét népes a vidékről beérkezett ifjúság zajától. Bizony ezer aggodalommal eresztette a szülő utra gyermekét a rettentő hidegben Szerencsére, holmi kis fül, láb fagyosipéseket leszámítva, (ezen is segített a kollégium tudós doktora) nagyobb baj nem történt. A termeket azonban alig lehetett befűteni és sok helyen tanár, tanítvány felső kabátban dideregtek. De hát: qui rescit pati, nescit dominari.

— **Esperesi helyettesítés.** A főtiszteletű püspöki hivatal a *Bencsik* István elhunytával megüresedett n.-bányai esperesi hivatal teendőinek végzésével *Szabó* József e. megyei főjegyzőt, ar.-medgyesi lelkészt bízta meg.

— **Bencsik István esperes temetése** a n.-paládi gyülekezet és a közeli vidék óriás részvéte mellett ment új év első napján délelőtt végbe. A nagy közönségre való tekintettel rendkívüli hidegben szabad ég alatt az udvaron ravatalozták fel a koporsót, mely felett *Szabó* József e. megyei főjegyző, aranyos-medgyesi lelkész prédikált rendkívüli hatással. A sirnál *Magoss* Ferencz egri lelkész mondta a megható beszűtatott. A temetésen az újévi ünnep, szoktalan idő és kegyetlen hideg miatt a szolgáló lelkészek kivül csak Nagy Elek, Varga Zsigmond, Kócsi Péter, Bélteki Albert szomszéd gyülekezetbeli papok és Széll György, Bodor Pál, Molnár Lajos, Barkász Albert s Szarka L. rokonok voltak jelen. Világi uraink közül nem volt ott senki. Feltűnést keltett, hogy az esperesikar vagy egyházkerület küldötje is elmaradt. A koporsót a lelkészek és gyülekezetek szép és diszes koszoruja borította.

— **Szomorú hírek.** *Biró* Antal derecskei lelkészt karácsony másodnapján istenitisztelet alkalmával szél érte. Mint jó harcossal szolgálta közben, a szószerke felmenetkor rogyott össze. Állapota súlyos, de nem reménytelen és mint örömmel értesülünk javulóban van. A lelkészi hivatal teendőit az egyház derék fiatal s. lelkésze Vadon Béla végzi. — *Soltész* Farkas nyug. lelkész. *Soltész* László h.-szoboszlói lelkész testvére hirtelen megbetegedett. A súlyos beteg kit önfeláldozó gonddal szerető leányai ápolnak. Debrecenben fekszik. — Súlyos betegen szenved a hevesnagykunsági egyhm. esperese nt. *Dorogi* Lajos is. Mielőbbi felgyógyulást betegeinknek.

— **Halálozások.** A pápai iskola volt tanárát és nagy alapítóját gyászolja a 80 éves korában szerencsétlenül elhunyt nyug. miniszteri tanácsosban *Gondol* Gáborban. A boldogult, ki családot nem alapított 100.000 koronánál nagyobb értékű iváncsai birtokát a pápai főiskolának hagyta. Legyen emléke áldott. Nemes és értékes adományából fakadjon áldás a pápai iskolára, egyházunkra és hazánkra is. — Gyászol a kolozsvári ref. kollegium is. *Bágyoni Szabó* Sámuel a kolozsvári ev. ref. coll. ny. tanára, a kolozsvári ref. egyházközség tiszteletbeli presbiter, ny. 1848—49-beli honvéd tüzer főhadnagy, a kolozsvári és kolozsmegyei honvédegyelet tiszteletbeli elnöke. stb. f. hó 1 én d. u. fél 3 óraker, életének 76. évében hosszú szenvedés után elhunyt. — Elhunyt még a napokban a poraiból feltámadott losonci ev. ref. egyház szeretett lelkésze *Illés* Lajos — a debreceni iskola volt növendéke, hajdan híres szavaló. — Meghalt *Kalós* Péter tiszabecsi ev. ref. lelkész, volt egyhm. főjegyző és tanácsbíró f. é. jan. 2-án 66 éves korában. Temetése január hó 4-én a nagy hideg dacára mindenfelől egybesereglett nagy közönség részvéte mellett ment végbe. — Áldás emlékükre!

— **Fogfájást és szájbűzt azonnal megszüntet** a „Plombus” amerikai önpombázó szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Szerkesztői üzenet.

K. B. Keér. — **F. D. Derecske.** Intézkedtem. — **S. I. Míloti.** Életrajzot is kérek. — **Sz. D. Békés.** Nagyon jó, közölni fogom. — **M. J. Egri.** **Sz. I. Medgyes.** Az életrajzot csak ma kaptam, a jövő számban adhatom. — **Sz. M. Temesvár.** A kire mi elvan végezve, az elől nem lehet kitérni. Én így segitettem magamon. Te is nyugodj bele kedves barátom ebbe is, az eljövendőbe is. — **B. P. Belényes.** A tréfát nem szabad komolyan venni, Vénfalussit különben leintem. Légy meggyőződve, hogy az esperes legjobban tudja, kinek, milyen az érzülete. Ott pedig a nemzeti-ségileg kitett helyen csak is a központi hatalomra lehet támaszkodni, de másutt is jó a „vén fa árnyékába meghuzódni.” Légy jó egészséggben. **H. P. Berkesz.** A jövő számban. Tanulmányod *Sass* Béla professor urnak adtam át. — **Előfizető,** ki tevédsédből két 2-ik ivet kapott és az egyiket vissza küldte, kéri a kiadóhivatal a pontos cím közlésére, hogy a tévedés helyrehozassék.

T a r t a l o m - j e g y z é k: Téli esték. *Szabolcska* Mihály. — Extra legem. *Lic. Lencz* Géza. — **T á r c a:** *Papmarasztás* Debrecenben. *Dr. Barcsa* János. — **A z s i n a t** munkája. *Dr. Baltazár* Dezső. — **A** debreceni református kollégium adattára. *Balogh* Ferencz. — **T a n ü g y:** A községi iskolák és az ünnepek. *Révész* János. — *Zirzen* Janka. *Konezné,* *Karácson* Ottilia. — **K ö z l e t ü n k:** Az 1848. XX. t.-c. és a zsinat. *Krónikás.* — **A** debreceni ev. ref. kollegium theologiai és jogi akadémiájának normal-költségvetése. — **I r o d a l o m** — **K ü l f ö l d:** Külföldi levél. *Kónya* Gábor. — **K ü l ö n f é l é k.**

Felelős szerkesztő: **DR. FERENCZY GYULA.**

Lelkeszi fizetésekiegészítő illetmények 1905. január—juniusi félévre.

A vallás és közoktatásügyi miniszterium 103928—904, sz. - egyházkerületünk fizetésekiegészítésre jogosult lelkeszi részére a következő összegeket utaltványozta: Abádszalók 234 k 43 f, Adorján 478 k 16 f, Ajak 610 k, 68 f, Albis 261 k, 32 f, Amac 383 k 4 f, Anares 416 k 26 f, Angyalos 335 k 88 f, Ant 146 k 24 f, Apa 272 k 92 f, Apagy 401 k 48 f, Apátkeresztur 606 k 31 f, Aranyosmedgyes 201 k 77 f, Árpád 127 k 08 f, Artánd 35 k 85 f, Asztély 301 k 81 f, Atya 335 k 61 f, Bábony 280 k 10 f, Bácsaranyos 458 k 92 f, Badaló 133 k 88 f, Bajj 185 k 17 f, Báka 437 k 40 f, Balazsér 540 k 71 f, Balsa 110 k 74 f, Bályok 218 k 21 f, Bánfalva 402 k 90 f, Barabás 46 k 66 f, Barkaszó 88 k 52 f, Batiz 447 k 47 f, Bátor 161 k 28 f, Bélzerind 398 k 72 f, Belényes 218 k 65, Belényesujlak 303 k 85 f, Bene 433 k 35 f, Benk 457 k 09 f, Bere 453 k 93 fillér, Beregújfalú 145 korona 74 fillér, Bereszás-végardó 411 k 19 f, Berencs 115 k 54 f, Berettyószentmárton 400 k 46 f, Berkesz 314 k 40 f, Besenyőd 442 k 76 f, Beszterec 532 k 63 f, Bezdéd 366 k 03 f, Biharfelegyháza 257 k 94 f, Bilke 604 k 57 f, Nyirbogát 298 k 67 f, Bogyoszló 166 k 95 f, Borossebes 337 k 67 f, Borzova 589 k 69 f, Borzsova 457 k 45 f, Bótrágy 49 k 78 f, Bökény 506 k 65 f, Bucsó 409 k 45 f, Bunyaszegszárd üres. Czégénydányád 475 k 35 f, Csánole 275 k 34 f, Csaroda 140 k 48 f, Császló 480 k 11 f, Csatár 207 k 81 f, Cséese 509 k 33 f, Csenger üres. Csengerbagos 334 k 04 f, Csengerújfalú 332 k 52 f, Csepe 486 k 60 f, Cserepeskenéz 481 k 88 f, Csermő üres. Csetfalva 392 k 07 f, Csokaly 297 k 30 f, Csomaköz 226 k 03 f, Csonkapapi 191 k 73 f, Csorvás üres. Dabole 378 k 24 f, Danesháza 226 k 84 f, Dara 314 k 82 f, Darnó 486 k 18 f, Daróc 172 k 41 f, Darvas 267 k 95 f, Déda 385 k 85 f, Demeser 348 k 57 f, Dengeleg 466 k 35 f, Dobra, 157 k 52 f, Dolha 386 k 45 f, Domahida 499 k 22 f, Egri 409 k 65 f, Elesd 195 k 13 f, Encses 252 k 73 f, Eperjeske 410 k 46 f, Eradony 354 k 07 f, Erendréd 179 k 98 f, Érkeserű 239 k 45 f, Erkörtvélyes 327 k 52 f, Erolaszi 437 k 33 f, Értarcsa 439 k 73 f, Erdőgyarak 122 k 77 f, Fábriánháza 227 k 33 f, Fancsika 1904. okt. 30-tól dec. 31-ig 139 k 45 f, 1905. jan.-jun. 453 k 03, együtt 592 k 48 f, Feketeardó 358 k 99 f, Feketetót 366 k 78 f, Feketepatak 292 k 34 f, Felsőábrány 473 k 11 f, Felsőjózsa 119 k 05 f, Fenes 187 k 10 f, Fényeslitke 159 k 86 f, Fertőszalmás 256 k 81 f, Forgolány 464 k 67 f, Fornos 1904. okt. 1-től dec. 31-ig 140 k 38 f, 1905. jan.-jun. félévre 328 k 54 f, együtt 468 k 92 f, Fugyi 367 k 37 f, Fugyivásárhely 326 k 73 f, Füledd 263 k 05 f, Fülöpös 359 k 83 f, Fülöpösdaróc 467 k 11 f, Gáborján 199 k 07 f, Gaicsály 263 k 23 f, Gálospetri 376 k 20 f, Garboly 544 k 90 f, Gebe 398 k 95 f, Géberjén 465 k 36 f, Geese 570 k 05 f, Gélenes 204 k 64 f, Gemze 429 k 50 f, Genes 381 k 46 f, Géres 271 k 90 f, Geszteréd 378 k 76 f, Gődényháza 480 k 93 f, Gulács 134 k 57 f, Gut 252 k 02 f, Gelse 536 k 68 f, Györök 267 k 37 f, Györteltek 277 k 37 f, Gyula 149 k 40 f, Gyulaháza 152 k 96 f, Gyulaj 267 k 35 f, Gyulavári 129 k 05 f,

Gyüge 435 k 25 f, Gyüre 430 k 89 f, Hajdudorog 389 k 40 f, Halábor üres. Halmi 334 k 33 f, Harangláb 368 k 36 f, Hegyközkovácsi 353 k 46 f, Hegyközpályi 279 k, Hegyközsáldobágy 351 k 75 f, Hegyközszentimre 114 k 56 f, Hegyközszentmiklós 147 k 80, Hegyközujlak 292 k 25 f, Hermanszeg 344 k 17 f, Hertelendyalva 354 k 28 f, Hete üres. Hetyen 188 k 40 f, Hírip 258 k 94 f, Hodász 415 k 74 f, Homok 524 k 37 f, Ibrony 345 k 87 f, Ilk 432 k 61 f, Iriny 498 k 64 f, Istvándi 336 k 44 f, Izsnyéte 133 k 31, Jakó üres. Jákóhodos 101 k 15 f, Jánd 199 k 83 f, Jármí 413 k 63 f, Józsefháza üres. Kajdanó 534 k 68 f, Kakszentmárton 349 k 98 f, Kállósemjén 466 k 85 f, Kaplony 464 k 56 f, Kántorjánosi 154 k 32 f, Kanyár 175 k, Karász 324 k 16 f, Kék 362 k 11 f, Kékese 341 k 37 f, Keér 276 k 60 f, Keésemjén 429 k 06 f, Kérés üres. Kéc 458 k 22 f, Kigyós 168 k 19 f, Kisbégány 286 k 17 f, Kishodos 432 k 77 f, Kisjenő 371 k 38 f, Kiskereki 146 k 03 f, Kiskóles 229 k 91 f, Kisléta 366 k 24 f, Kislónya 278 k 63 f, Kismajtény 254 k 72 f, Kismarja 213 k 23 f, Kisnamény 331 k 66 f, Kipeleske 525 k 55 f, Kisszántó 383 k 03 f, Kiszeke 396 k 66 f, Kisvarsány 295 k 80 f, Klopóda 262 k 10 f, Kóly 388 k 19 f, Komlódtótfalu 414 k 83 f, Komoró 468 k 16 f, Kopócsapáti 545 k 51 f, Kótaj 317 k 99 f, Köbölkút 348 k 48 f, Kölese 385 k 07 f, Köszegremete 352 k 14 f, Körösszegapáti 297 k 61 f, Kőszegremete 267 k 24 f, Kunágota 114 k 25 f, Királydaróc 442 k 33 f, Kuncsorba 496 k 87 f, Laskod 338 k 27 f, Lázári 335 k 84 f, Less 548 k 82 f, Radnalippa 381 k 70 f, Lorántháza 313 k 72 f, Lövő üres. Lövőpetri 443 k 51 f, Lugos üres. Macsola üres. Magosliget 473 k 39 f, Magyarhomorog 55 k 48 f, Magyarlakucs 421 k 83 f, Majtis 417 k 10 f, Makkosjánosi 399 k 32 f, Mánd 521 k 29 f, Mándok 345 k 36 f, Márokpapi 409 k 72 f, Mártonfalva függőben Matóles 374 k 94 f, Mátyus üres. Méhtelek 432 k 95 f, Mérk 337 k 78 f, Mezőtelegd 349 k 33 f, Mezőtelki 316 k 08 f, Mezővári 220 k 93 f, Micske 370 k 71 f, Mihálydi 495 k 49 f, Mikola 159 k 99 f, Milota 318 k 94 f, Misztótfalu 391 k 90 f, Mogyorós 411 k 55 f, Monostorpályi 162 k 45 f, Munkács 116 k 98 f, Nábrád 311 k 23 f, Nagyar 305 k 17 f, Nagybégány 447 k 69 f, Nagydobos 286 k 30 f, Nagyéc 424 k 75 f, Nagyhodos 490 k 86 f, Nagykolcs 336 k 03 f, Nagymajláth 342 k 54 f, Nagymuzsaly 286 k 48 f, Nagyszántó 329 k 77 f, Nagyszekeres 411 k 40 f, Nagytarna 476 k 66 f, Nagyvarsány 368 k 27 f, Nagyfalú üres, Nevetlenfalú 370 k 70 f, Nyiracsád 525 k 27 f, Nyirbogdány 412 k 88 f, Nyirmada 268 k 73 f, Nyirmedgyes 103 k 80 f, Nyüved 293 k 29 f, Ófehértó 365 k 25 f, Ópályi 446 k 52 f, Ombod 207 k 36 f, Óros 440 k 42 f, Ottomány 167 k 16 f, Óvári 148 k 37 f, Ór 354 k 24 f, Mezőladány 473 k 76 f, Órvénd üres. Pankota 266 k 68, Panyola 102 k 53 f, Pap 415 k 03 f, Papos 554 k 31 f, Parasznya 553 k 10 f, Patóháza 431 k 53 f, Pelbárthida 397 k 40 f, Penyige 439 k 24 f, Petneháza 578 k 12 f, Péterfalva 502 k 10 f, Péterszeg 136 k 97 f, Pettyén 382 k 87 f, Piricse 425 k 65 f, Piskolt 294 k 01 f, Pocsaj 15 k

12 f. Poklostelek 290 k 47 f. Pósalaka 424 k 77 f, Pusztadaróc 479 k 84 f. Pusztatold 296 k 81 f, Pusztajlak 439 k 99 f, Raád 476 k 15 f, Rafajna-
ujfalu 172 k 67 f. Rákóczifalva 519 k 34 f, Ramoesa-
háza 457 k 64 f, Rápolc 493 k Remete 422 k 12 f.
Resicabánya 495 k 06 f. Riese 435 k 89 f, Rohod
318 k 75 f. Rozsály üres. Salánk 114 k 89 f, Békés-
sonson 503 k 33 f. Sááp 85 k 50 f, Sáránd 230 k
96 f. Sarkadkeresztur 293 k 90 f. Sárköz 451 k 19 f,
Sárközujlak 561 k, 24 f. Sárosoroszi 393 k 72 f.
Sényő 459 k 83 f, Sima 433 k 24 f, Siter 98 k 16
f. Som 151 k 47 f, Sonkád 126 k 69 f, Sonkolyos
469 k 42 f, Surány 482 k 07 f, Szaboles 371 k 31
f. Szakál 399 k 55 f, Szakoly 568 k 63 f, Szamos-
bees 345 k 90 f, Szamosdob 286 k 61 f, Szamoskó-
ród 512 k 06 f, Szamosujlak 423 k 48 f, Szaniszló
412 k 72 f, Szárazberek 340 k 50 f, Székely 400 k
13 f, Szemlak 247 k 92 f, Szentjános 158 k 59 f,
Szentjobb 392 k 23 f, Szentleányfalva szept. 1-től
dec. 31-ig 185 k 82 f, 1905. jan.—jun. félévre 328
k 18 f, együtt 514 k. Ezenkívül a volt lelkész ré-
szére 14 k 36 f, Krasznaszentmiklós 515 k 43 f,
Széplak 423 k 54 f, Szerep 140 k 44 f, Szkulya 423
k 59 f, Szentheléna pótl k 1904-re 10 fill. 1905.
jan.—jun. félévre 509 k 46 f, együtt 509 k 56 f,
Tákos 338 k 87 f, Tamásváralja 381 k 92 f, Tamásda
317 k 22 f, Thass 410 k 70 f, Tatárfalva 443 k 47
f, Tekeháza 435 k 65 f, Téth 340 k 60 f, Tiszaadony
205 k 62 f, Tiszabees 98 k 56 f, Tiszaeszlár 170 k
63 f, Tiszakeresztur 510 k 70 f, Tiszakóród okt.
2-től dec 31-ig 128 k 28 f, 1905. jan.—jun. 307 k

59 f. Együtt 435 k 87 f, Tiszakürt 68 k 17 f, Tisza-
lök 206 k 25 f, Tiszapolgár 248 k 72 f, Tiszaszalka
204 k 76 f, Tiszaugh 232 k 20 f, Tiszaújhely 559 k
40 f, Tiszaújlak 389 k 40 f, Tiszavid 242 k 95 f,
Tisztaberek 459 k 59 f, Tivadar 488 k 57 f, Tivadar
(Ugoesam) 475 k 29 f, Tornospálea 289 k 41 f,
Tóti 429 k 66 f, Tunyog 274 k 51 f, Turterebes
388 k 59 f, Tura 232 k 76 f, Thuzsér 376 k 81 f,
Tiszaszentmárton 370 k 15 f, Udvari 404 k 09 f,
Ujfehértó 167 k 20 f, Ujléta 345 k 77 f, Uszka 426
k 43 f, Vaja 271 k 93 f, Vajda 168 k 37 f, Vám-
falu 302 k 84 f, Vámosatya 181 k 51 f, Vámosoro-
szi 339 k 91 f, Vánasod 231 k 56 f, Vasmegyer 363
k 81 f, Vedresábrány 592 k 23 f, Vencsellő 220 k
85 f, Verbőc 410 k 99 f, Vértes 288 k 21 f, Vetés
239 k 37 f, Vitka 221 k Zápszony 149 k 64 f, Bi-
harzsadány 158 k 20 f, Zsáka 70 k 35 f, Zsarolyán
598 k 06 f. Felkérem az itt felsorolt egyházközségek
nt lelkészeit, hogy a szabályszerűen felbélyegzett
nyugtát méltóztassanak kifizetés végett az egyház-
kerületi pénztárhoz beküldeni. A nyugta szövegében
sziveskedjenek kifejezésre juttatni, hogy az illetmény
az 1898. évi XIV. t. c alapján és pedig *hiány nélkül*
vétellett föl.

Debrecen, 1905. jan. 7-én.

Róssa Sándor

egyházkerületi pénztárnok.

Hasznos és kell tudni mindenkinek,

hogy **Debrecenben, Piac-utca 51. sz.**

a Csanak fűszer üzlete mellett levő

Ruha Csarnok feloszlik

és az ott rakáron levő minden alkalomra szükséges

férfi- fiu és gyermek ruha

mig a készlet tart mesés olcsó árért lesz eladva.

**Mindenki ragadja meg ezen alkalmat mert ott kevés
pénzért nagy bevásárlást tehet.**